

ПРЕЗИДЕНТ ОМАН СҰЛТАНЫН ҚАРСЫ АЛДЫ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Астана әуежайында елімізге мемлекеттік сапармен келген Оман Сұлтаны Хайсам бен Тариқ Әл Саидты күтіп алды.

Қазақстан Республикасы Әскери әуе күштерінің ұшақтары мемлекет шекарасынан елордаға дейін Оман Сұлтаны мінген бортпен қапталдаса ұшты.

Мәртебелі мейманның келуіне орай ұшу алаңында Құрмет карауылы ротасы мен Президент оркестрі сап түзеді.

Қарсы алу рәсімінен соң әуежай залында екі ел басшылары аз-кем әңгімелесті.

Мемлекет басшысы екіжақты қарым-қатынасты дамыту тұрғысынан Оман Сұлтанының сапары тарихи мәнге ие екенін атап өтті.

— Оман Сұлтандығы экономикасын ілгерілетуде зор табысқа жеткен, халықаралық аренада өте белсенді әрі

конструктивті дәнекер мемлекет ретінде белгілі. Еліңіздің өзаймағында, одан тысқары жерлерде, соның ішінде Қазақстанда да беделі биік. Мемлекеттеріміз арасындағы серіктестіктің әлеуеті зор екеніне сенімдімін. Алдымызда ынтымақтастық аясын мейлінше кеңейту міндеті тұр, — деді Президент.

Оман Сұлтаны Хайсам бен Тариқ Әл Саид қонақжайлық танытқаны үшін Қасым-Жомарт Тоқаевқа алғыс айтып, ертеңгі келіссөздердің мазмұнды әрі жемісті өтетініне сенім білдірді.

Сапар аясында жоғары деңгейде келіссөздер жүргізу, бірқатар маңызды құжатқа қол қою, сондай-ақ мемлекеттер басшыларының қазақ-оман бизнес форумына қатысуы жоспарланған.

ҰСТАЗДЫ ҰЛЫҚТАУ – ӨРКЕНИЕТТІ ҚОҒАМНЫҢ БОЛМЫСЫ

Ақордада ұстаздардың кәсіби мерекесіне орай салтанатты іс-шара өтті. Қасым-Жомарт Тоқаев педагогтарды мерекесімен құттықтап, Мұғалім күні бүкіл қоғамды біріктіретін, нағыз халықтық сипаты бар, қастерлі де қадірлі мерекеге айналғанын атап өтті.

— Ұстаз — әр адамның өмірінен ерекше орын алатын тұлға. Бұған ешкімнің де таласы жоқ деп ойлаймын, бұл — бәрімізге ортақ пікір. Ұстазды ұлықтау өркениетті қоғамның болмысын айқындайтын аса маңызды қасиет

саналады. Ұлт ойшылы Абай адамның адамдығы жақсы ұстаздан болатынын айтқан. Халқымыздың заңғар жазушысы Мұхтар Әуезов те «Ұстаз — ұлы есім» деп қадір тұтқан. Мұғалімдер қауымына зор құрметпен қарау, олардың ұлт бо-

лашағы үшін атқарып жатқан табанды еңбегіне алғыс айту — баршамызға ортақ парыз. Әсіресе қазіргідей ақпараттар ағыны күшейіп, озық технология қарқынды дамыған заманда мұғалімнің рөлі әлдеқайда арта түскені ақиқат, — деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев Мемлекет басшысы ретінде ұстаздарды жан-жақты қолдау жұмысына айрықша мән беретінін жеткізді.

— Баршанызға мәлім, біз «Педагог мәртебесі туралы» арнайы заң қабылдадық. Мемлекеттік марапаттар тізіміне «Қазақстанның еңбек сіңірген ұстазы» атағы енгізілді. Елімізде бірнеше мұғалім ең жоғары мемлекеттік награда — «Қазақстанның Еңбек Ері» атағына ие болды. 5 қазан күні Ұстаздардың кәсіби мерекесі ретінде нақты бекітілді. Біз жыл сайын бір қоғам болып осы мейрамды кең көлемде атап өтіп жүрміз. Быыл да мереке күндері барлық аймақта әкімдер мұғалімдер қауымын марапаттап, оларға ерекше құрмет көрсетіп жатыр. Ұстаздарды дәл осылай жалпыұлттық деңгейде ұлықтау ісі жалғасын табады. Бұл — мемлекетіміз үшін мән-маңызы айрықша міндет, — деді Президент.

(Жалғасы 2-бетте)

ТЕЛЕФОН АРҚЫЛЫ СӨЙЛЕСТІ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмонды туған күнімен құттықтап, бауырлас тәжік халқының игілігі жолындағы жауапты мемлекеттік қызметіне табыс тіледі.

Қасым-Жомарт Тоқаев Эмомали Рахмонның тәуелсіз Тәжікстан мемлекетінің қалыптасуына, бейбітшілік пен келісімді орнықтыруға, елдің ұзақ-мерзімді дамуына қосқан тарихи үлесін атап өтті.

Қазақстан Президенті Тәжікстан көшбасшысының екі мемлекет арасындағы ғасырлардан тамыр тартатын достық пен өзара қолдауға негізделген стратегиялық серіктестікті және одақтастықты нығайтудағы рөліне жоғары баға берді.

Әңгімелесу барысында Қасым-Жомарт Тоқаев пен Эмомали Рахмон екіжақты ынтымақтастықтың даму қарқынына көңіл толатынын жеткізді. Сондай-ақ мемлекетаралық ықпалдастықтың барлық

бағыты бойынша қазақ-тәжік байланысын кеңейтудің маңызына тоқталды.

Мемлекеттер басшылары халықаралық және өмірлік күн тәртібіндегі өзекті мәселелер бойынша пікір алмасып, алдағы кездесулер кестесін талқылады.

КОМИССИЯ ЕСЕБІН ТЫҢДАДЫ

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрлігіндегі істердің жай-күйіне кешенді тексеру жүргізу жөніндегі комиссия мүшелерімен кеңес өткізді.

Мемлекет басшысы атқарылған жұмыстың алғашқы нәтижелері туралы есепті тыңдады. Комиссия төрағасы, Қауіпсіздік Кеңесі Төрағасының орынбасары Аида Балаева тексерістің негізгі бағыттары жөніндегі қорытындыны баяндады.

Жиын барысында Манғыстау облысындағы қайғылы оқиға Қарулы күштерде қордаланған жүйелік проблемаларды әшкерелегені атап өтілді. Алдын ала тергеу нәтижесі әскери іс-шараларды жоспарлау кезінде өрескел қателіктер жіберілгенін және бұған дейінгі басшылық тарапынан тиісті қадағалау болмағанын көрсетті.

Мемлекет басшысы алғашқы кадрлық шешімдер қабылданғанын, алайда әскери қызметшілердің қазасына кінәлі лауазымды тұлғалардың барлығы заңға сәйкес жауапкершілікке тартылуға тиіс

екенін мәлімдеді. Аталған мәселе Президенттің жеке бақылауында болады.

Тексерістің бірінші кезеңінің қорытындысы бойынша қылмыстық қудалау органдары мемлекет мүлкін талан-таражға салу, қызметін асыра пайдалану фактілеріне, сондай-ақ Қорғаныс министрлігіне қарасты ұйымдар мен құрылымдық бөлімшелер қызметіндегі басқа да заңбұзушылықтарға қатысты 13 қылмыстық іс қозғалды.

Манғыстау облысындағы трагедияның жай-жапырын зерттеу барысында оқу-жаттығу жиындарын дайындау және жоспарлау кезінде тәуекелдерді бағалау, десант түсіруді ұйымдастыру және әскерилердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қатысты елеулі кемшіліктерге жол берілгені анықталды.

Қолбасшылық құрамның қылмысқа парапар салғырттығы бойынша сотқа

дейінгі тергеу амалдары жалғасып жатыр. Бес лауазымды тұлға тұтқындалды. Тергеу аяқталған соң олардың әрекетіне түбегейлі құқықтық баға беріледі. Сонымен қатар әскери тәртіп пен алдын алу жұмыстарында біршама кемшілік бары анықталды. Әскерилерге әлімжеттік жасау, жарғыға қайшы әрекет ету фактілері әшкереленіп, қылмыстық істер қозғалды. Қауіпсіздік талаптарын, әскери қызметті өткеру шарттарын сақтау, тылды қамтамасыз ету және жеке құраммен тәрбие жұмысын ұйымдастыру мәселелеріне айрықша мән беріліп отыр.

Қасым-Жомарт Тоқаев Комиссияға Қорғаныс министрлігінің жаңа басшылығымен бірлесіп, анықталған кемшіліктерді жою жөнінде нақты ұсыныстар әзірлеуді тапсырды. Тексеріс нәтижесі Қарулы күштерді реформалау жоспарын дайындау кезінде ескерілуге тиіс.

Жиында қазіргі заманның сын-қартерлеріне қарсы тиімді әрекет ететін жаңа тұрпатты армия қалыптастыру қажеттігіне баса мән берілді. Жаңғыру белгілері әскери тәртіптің күшеюіне, әскери қызметшілерге борышын өтеу кезінде тиісті жағдай жасаудан және қауіпсіздік деңгейінің артқанынан байқалуға тиіс. Сонымен қатар кешенді тексеріс объективті түрде жүргізіліп, әскердің жауынгерлік әзірлігіне нұқсан келтірмеу қажеттігі атап өтілді. Қарулы күштер қатарында Конституциядағы «Заң мен тәртіп» қағидаты мұлтіксіз сақталуы керек. Комиссия жұмысы жалғасып жатыр.

ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУДЫ ТАПСЫРДЫ

Мемлекет басшысы Ішкі істер министрі Ержан Сәденовті қабылдады.

Президентке елдегі криминалендік ахуал және қоғамдық қауіпсіздік пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаларының орындалу барысы туралы баяндалды.

Қасым-Жомарт Тоқаевқа биылғы тоғыз айдың қорытындысы бойынша қылмыс деңгейі 15 пайызға төмендегені жөнінде мәлімет берілді. Нақты айтқанда, өткен жылмен салыстырғанда азайған қылмыс саны 11 мыңнан асады. Қылмыстың аса ауыр түрлері, сондай-ақ қоғамдық орындарда, көшелерде, отбасылық-тұрмыстық салада, көмелетке толмағандар мен бұрын сотталғандар арасында құқықбұзушылықтар кеміген.

Мемлекет басшысына өткен жылдары 2,5 мыңнан астам қылмыс ашылғаны айтылды. Криминалистиканың заманауи құралдары, соның ішінде ДНҚ зерттеулері көп жыл бұрын жасалған қылмыстарға қатысы бар адамдарды анықтауға мүмкіндік беріп отыр.

Ержан Сәденов қоғамда құқықтық тәртіпті бұзуға төзбеушілік дағдысы орнығып келе жатқанын баяндады. Жұртшылық полицияның Заң мен тәртіпті жүзеге асыруына белсенді түрде көмектеседі. Жыл басынан бері азаматтардың, волонтерлер мен қоғамдық көмекшілердің ақпараты бойынша 12 мыңнан аса өкімшілік құқықбұзушылықтың жолы кесіліп, 357 қылмыс ашылды.

Жазаның бұлтартпастығын қамтамасыз етуге шетелдік құқық қорғау органдарымен өзара іс-қимыл ықпал

етіп келеді. Іздеуде жүрген 1039 адам табылып, сырт елдерде бой тасалап жүрген 154 адам ұсталды. Шет мемлекеттердің сұрауы бойынша Қазақстан аумағында 537 қылмыскер құрықталды.

Президентке Ішкі істер министрлігі тергеп жатқан қылмыстық істер бойынша жыл басынан бері 49 миллиард теңге қайтарылғаны жөнінде айтылды. Бұл өткен жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 22,5 пайызға көп. Интернет-алаяқтықтан зардап шеккен азаматтарға 6,5 миллиард теңгеден астам қаражат қайтарылған. Мұндай қылмыстың саны 21 пайызға азайды. Олардың жолын кесу мақсатында 8,7 мың алаяқтық және фишингтік сайт, сондай-ақ 187 миллион алаяқтық қонырау бұғатталды.

Қасым-Жомарт Тоқаевқа қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің цифрлық тетіктерін дамыту жөнінде ақпарат берілді. Бейнебақылау желісінің көмегімен 2,2 мыңнан астам адам анықталып, ұсталған. Цифрлық шешімдер жол қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін де белсенді қолданылып жатыр. Бұл шаралар профилактикалық жұмысты күшейтіп, жол-көлік оқиғаларының санын 5 пайызға төмендетуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар қаза тапқандар саны 16 пайызға, жарақат алғандар 7 пайызға азайған.

Кездесу соңында Мемлекет басшысы елдегі құқықтық тәртіп пен қоғамдық қауіпсіздік деңгейін одан әрі арттыруға бағытталған бірқатар тапсырма берді.

АҚОРДА

6 ҚАЗАН 2026 | СЕЙСЕНБІ

ҰСТАЗДЫ ҰЛЫҚТАУ –
ӨРКЕНИЕТТІ ҚОҒАМНЫҢ БОЛМЫСЫ

(Басы 1-бетте)

ОЗЫҚ ЕЛДІҢ ҚУАТЫ –
АДАМ КАПИТАЛЫ

Қасым-Жомарт Токаевтың пайым-дауынша, жас ұрпақ дамыған мемлекетте, қауіпсіз ортада, өркениетті қоғамда өмір сүруі керек. Қазір Қазақстанда 4 миллионнан астам оқушы бар, яғни еліміздің әрбір бесінші азаматы мектепте білім алып жатыр.

— Осы мақсатпен біз баршаға бірдей мүмкіндік беретін, Әділетті, Күшті, Таза және Озық Қазақстанды құру ісін қолға алдық, ауқымды реформаларды жүзеге асырдық. Халқымыздың темірқазығы, елімізді тарихи өрлеу дәуіріне бастаған негізгі құжат — Конституцияны қабылдадық. Конституцияда тұңғыш рет оқу-ағарту жүйесін дамытуға ықпал ететін нақты нормалар көрініс тапты. Атап айтқанда, адам капиталын, білім-ғылымды және инновацияны дамыту мемлекеттің міндеті, стратегиялық бағыты ретінде бекітілді. Түптеп келгенде, бұл — заман талабы. Сонымен қатар біз билік жүйесін түбегейлі жаңғырттық. Елімізде бір палаталы Құрылтайдың алғашқы сайлауы өтті. Үкіметтің жаңа құрамы жасакталды. Вице-Президент тағайындалды. Жаңа мемлекеттік орган — Қауіпсіздік Кеңесінің Аппараты құрылды. Жақында Қазақстан Халық Кеңесі өз жұмысын бастады. Осылайша, біз бір ұлт болып еліміздің даму бағдарын айқындаған маңызды әрі іргелі жұмысты табысты атқардық, — деді Мемлекет басшысы.

Президенттің пікірінше, өркениетті әрі озық елдің қуаты оның табиғи байлығымен емес, ең алдымен, адам капиталының сапасымен өлшенеді. Мемлекеттің әлемдегі орны да, экономикалық әлеуеті де қоғамдағы білім мен ғылымның деңгейіне тәуелді.

— Өздеріңіз білесіздер, біз бұл бағытта нақты шаралар қабылдап, белсенді жұмыс істеп жатырмыз. Мәселен, соңғы жеті жылда елімізде 1 миллионнан астам оқушыға арналған 1 342 мектеп салынды. Биыл тағы 101 мектеп салынып жатыр. «Келешек мектептері» ұлттық жобасы аясында білім беру мекемелерінің жаңа стандарты қалыптасты. Соның арқасында заманауи инфрақұрылымы бар, балалардың сапалы білім алып, дамуына барлық жағдай жасалған оқу ордалары бой көтеруде. Бүгінде 460 мың оқушыға арналған осындай 217 мектеп салынды. Сол мектептердің 84-і, яғни 40 пайызға жуығы ауылдық жерде орналасқан. Мен өз сөздерімде әрдайым айтып жүрмін: ауыл мектебі де, қала мектебі де балаларға бірдей сапалы білім беретін заманауи оқу мекемесі болуы керек. Қазір мемлекет Жасанды интеллект жүйесіне негізделген арнайы сабақтарды орта мектептерге жаппай енгізу бағдарламасын іске асыруда. Бұл — өте маңызды жұмыс. Үкімет осы мәселеге баса мән беруге тиіс. Жалпы, аймақтарда мектеп тапшылығы мәселесі болмауы керек. Өйткені тағы да қайталап айтамын, бұл — мемлекеттің болашағына әсер ететін өте маңызды фактор. Үкімет осы мәселені де әрдайым назарда ұстауы қажет, — деді Мемлекет басшысы.

Президент елімізде педагог мамандығын таңдаған жастардың қатары ар-

тып келе жатқанын жақсы үрдіске балады.

— Биыл 12 мыңнан астам түлек, соның ішінде екі мыңнан аса «Алтын белгі» иегері педагогика мамандығы бойынша мемлекет грантына ие болды. Мұғалімдік жолын таңдаған студенттердің шәкіртақысы 2,5 есе көбейді. Жаңа оқу жылы қарсаңында аймақтарда 15 мыңнан астам мұғалім жұмысқа қабылданды. Олардың жартысына жуығы — жас мамандар. Бұл — мектептерге білімді, жігерлі, ұшқыр ойлы мұғалімдердің жаңа буыны келіп жатыр деген сөз. Ұстаздыққа енді қадам басқан жас мамандарға аға буын көп көмек көрсетуге тиіс. Сонда олар да өз ісінің нағыз шебері болып қалыптасады. Сондай-ақ кәсіби сабақтастық дәстүрі пайда болады. Біз оқу-ағарту саласының кадрлық әлеуетін күшейте түсуіміз керек. Білікті мұғалімді мықты мемлекеттің тұғыры деп айтсақ, артық болмайды. Бұл тұрғыдан алғанда, еліміздің жоғары оқу орындары айрықша рөл атқарады. Себебі университет қабырғасында болашақ маманның кәсіби білімі мен дағдысы қалыптасады. Бұдан бөлек, білім-ғылым саласындағы халықаралық ынтымақтастықты күшейтуге баса мән беру маңызды. Шет мемлекеттерге сапарларым кезінде мен әлемнің озық оқу орындарымен байланыс орнату, ықпалдастықты нығайту мәселесіне айрықша назар аударамын, — деді Қасым-Жомарт Токаев.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ
ЖАҢА ҮДЕРІС

Президент алдымызда ауқымды міндет тұрғанына назар аударды. Бұл — жаһанда цифрлық өркениет пен білім экономикасы салтанат құрған дәуірде өмір сүріп, өнегелі істермен айналысатын азаматтар буының тәрбиелеп шығару.

— Сондықтан менің тапсырмаммен Жасанды интеллектті орта білім беру жүйесіне жоспарлы түрде енгізу үдерісі басталды. Дұрыс пайдалана білсе, жаңа технология мұғалімдердің қызметін әлдеқайда жеңілдетеді, оларды артық жұмыстан босататын сенімді құралға айналады. Тәлімгерлікке ден қойып, оқушылармен тікелей жұмыс істеуі үшін ұстаздардың уақыты болуға тиіс. Бұл бағытта маңызды қадам жасалды. Биыл қыркүйек айында Оқу-ағарту министрлігі Білім беру саласындағы жасанды интеллектті қолдану стандартын бекітті. Қалада немесе шалғай ауылда орналасқан канына қарамастан, еліміздегі барлық мектеп озық әдістеме мен цифрлық платформаға қол жеткізеді. Бастама жақсы. Жұмыс дұрыс бағытта жүріп жатыр. Халықаралық PISA-2025 зерттеуінің нәтижесі бойынша мектептеріміздің цифрлық дайындығы деңгейі Экономикалық ынтымақтастық және дамуымына мүше мемлекеттердің орташа көрсеткішінен асты. Оқушылардың когнитивті бейімделу индексі орташадан жоғарылады. Алайда бұл жолдың басы ғана, тоқмейілсуге себеп емес. Алда ауқымды жұмыс күтіп тұр. Осы жетістікпен тоқтап қалуға болмайды, — деді Мемлекет басшысы.

Президент өткен аптада Астанада жасанды интеллект тақырыбына арналған ауқымды іс-шаралар өткеніне тоқталды.

— AI & Digital Bridge — 2026 форумы, сондай-ақ белгілі мамандар мен сарапшылардың қатысуымен Жасанды интеллектті дамыту жөніндегі кеңестің отырысы болды. Осы отырыста Қазақстанның аса маңызды салада мол табысқа жеткені аталып өтті. Бірақ бұл жай-барақат отыруға болады деген сөз емес. Себебі жасанды интеллект пен жаңа технологиялар өте жоғары қарқынмен дамып жатыр. Бұл — уақыт талабы. Бұдан бөлек, елордамызда тұңғыш рет Astana AI Film фестивалі өтті. Шын мәнінде, бұл — нағыз озық инновациялық іс-шара деп айтуға болады. Өйткені дәл осы өте өзекті және маңызды шара аясында Астана қаласында әлемде алғаш рет жасанды интеллекттің кино өнеріндегі көрінісі пайда болды. Басқаша айтсақ, аталған фестиваль бұрыннан қалыптасқан дәстүрлі кино өндірісінің өзектілігі азая бастағанын көрсетті. Енді фильм түсірумен айналысатын мамандар шенеуніктердің, демеушілердің және продюсерлердің қолдауына тәуелді болмай, өз бетімен толыққанды кино туындысын шығара алады. Сондықтан Астанада өткен бұл нағыз жаһандық ауқымдағы фильм фестиваліне әлем жұртшылығы айрықша назар аударды, — деді Қасым-Жомарт Токаев.

КІТАП ОҚУДЫҢ МАҢЫЗЫ
АРТА БЕРМЕК

Алайда Президент озық технология дәуірінде кітап оқудың да мән-маңызын арттыруымыз қажет санайды. Бұл ретте Мемлекет басшысы өскелең ұрпаққа осы құндылықты сіңіруге тұтас қоғам атсалысуы қажет екенін айтты.

— Халқымыздың асыл перзенті Әбіш Кекілбаевтың «Адамды адам еткен — кітап, адамзат еткен — кітапхана» деген тамаша сөзі бар. Кітап білімпаздыққа, жанашырлыққа, парасаттылыққа, еңбекқорлыққа баулиды. Кітап оқу — азаматтарды, әсіресе жастарды үстірт ойлаудан және ақпарат тасқынына жұтылып кетуден сақтап қалатын рухани қалқан. Сондықтан мен биыл мамыр айында «Кітап оқу мәдениетін дамыту және зерделі ұлт қалыптастыру жөніндегі шаралар туралы» Жарлыққа қол қойдым. Бұл міндетті жүзеге асыру үшін Үкімет жыл соңына дейін тиісті тұжырымдама қабылдайды, — деді Қасым-Жомарт Токаев.

Сонымен қатар Мемлекет басшысы еңбекқор, білімге құштар, ізденімпаз ұрпақ тәрбиелеудің маңызына тоқталды.

— Біз балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеруге, оларды шынайы өмірде де, виртуалды кеңістікте де қорғауға міндеттіміз. Ең бастысы — өскелең ұрпаққа аса қажетті дүниемен, атап айтқанда, жарқын келешекпен, нақты мүмкіндіктермен қамтамасыз етіп, оларға есейгенде мақсат-мұратына жетуіне ынталандыратындай жағдай жасау. Еңбексіз ешқандай табыс та, жетістік те болмайды. Бұл — өмірдің қағидасы, заңы. Еңбек дегеніміз — бүкіл өмірді билеп тұрған патша, бұл — өмірдің арқауы. Өмір, бұл — ғажапқа толы сиқырлы әлем емес. Өмір жолың тек жан-жақты дайындалған, біліммен қаруланған адам ғана еңсере алады. Осы қарапайым түсінікті балаларға түсіндіріп айту маңызды. Стратегиялық мақсатымыз — биік шыңдарға көз тігіетін, бәсекеден тайсалмайтын жасампаз ұрпақ тәрбиелеу. Қазақстанның өсіп-өркендеуі әрқайсымыздың қаншалықты үлес қосатынымызға байланысты, — деді Қасым-Жомарт Токаев.

Президент сөзін түйіндей келе, қазір халқымыздың дүниетанымы өзгеріп, қоғамымызда жаңа этика қалыптасып келе жатқанына назар аударды.

— Тазалық, еңбекқорлық, адалдық, өзара сыйластық қасиеттері ұлттық дағдымызға айналып жатыр. «Таза Қазақстан» акциясы жалпыхалықтық сипат алып, еліміздің келбетіне және ең бастысы, азаматтарымыздың болмысына оң әсер ете бастады. Табиғатты аялау, жоғары экологиялық мәдениетті қалыптастыру мемлекетіміздің конституциялық міндеті саналады. Осындай елдік маңызы зор іске сіздер, жалпы ұстаздар қауымы мол үлес қосып жатсыздар. Себебі көзі ашық, көкірегі ояу, тәрбиелі, заңға бағынатын адал азаматтар ең алдымен мектептегі мұғалімнен тәлім алады. Сондықтан мен еліміздегі барша ұстазға шынайы ризашылығымды білдіремін. Ұстаздық еткен әр адамның ерен еңбегі зор құрметке лайық деп санаймын, — деді Мемлекет басшысы.

Салтанатты жиында білім берудегі аса үздік жетістіктері және Қазақстан Республикасына сіңірген айрықша еңбегі үшін бір топ мұғалімге жоғары мемлекеттік наградалар табысталды.

М.ТӨЛЕУ

ҚАРУЛЫ КҮШТЕР
ҚЫЗМЕТІНЕ
БАҒА БЕРІЛЕДІ

Мемлекет басшысы Жоғары аудиторлық палатаның төрағасы Әлихан Смайыловты қабылдады.

Қасым-Жомарт Токаевқа Қорғаныс министрлігінде бюджет қаражатының жұмсалыу тиімділігіне қатысты жоспардан тыс жүргізіліп жатқан аудит туралы есеп берілді.

Ауқымды тексеріс 50 нысанды, соның ішінде 48 әскери бөлімді қамтиды. Осы мақсатта мемлекеттік аудит жүйесінің жетекші мамандарынан, сондай-ақ IT және байланыс саласы сарапшыларынан арнайы топ жасакталды.

Аудит аясында Қарулы күштер қызметінің барлық негізгі бағытындағы ахуалға баға беріледі. Атап айтқанда, әскери бөлімшелердің материалдық-техникалық қамтамасыз етілуі, жеке құрамның даярлығы, әскери оқу-жаттығу жиындарының өткізілуі, әскери инфрақұрылымның дамуы, қару-жарақ пен техниканың жаңғыруы, цифрлық жүйелердің ақаусыз жұмыс істеуі түгел тексерілімек.

Президентке мемлекеттің қорғаныс саласындағы тапсырысына жүргізілген

аудиттің нәтижелері таныстырылды. Жоғары аудиторлық палата тексеріс қорытындысы бойынша анықталған заңбұзушылықтарды жою үшін Үкіметке және салалық мемлекеттік органдарға 57 нақты ұсыным мен тапсырма жолдады.

Сонымен қатар Мемлекет басшысына экономикалық даму мен әлеуметтік саланың басым бағыттарын қамтитын жоспарлы аудиторлық тексерістің барысы баяндалды.

Бұдан бөлек, Әлихан Смайылов Астанада өткен Азия жоғары аудит органдары ұйымы Басқарма кеңесінің 63-отырысының қорытындысы туралы айтты. Жиынға 19 елдің өкілі қатысқан. Мұндай форматтағы іс-шара Қазақстанда алғаш рет өткізіліп отыр.

Кездесу соңында Президент Қорғаныс министрлігінде аудит жүргізуге және тұтас мемлекеттік аудит жүйесін одан әрі жетілдіруге қатысты бірқатар нақты тапсырма берді.

ЖЕТІ ЖЫЛДЫҚ ЖАҢҒЫРУ

ИНФРАҚҰРЫЛЫМ
ИГІЛІГІ –
БОЛАШАҚ ҮШІН

Қазір еліміздегі 8 мыңнан астам білім ошағында 4,1 млн бала оқып жатыр. Осыдан он шақты жыл бұрын қоғам мектептегі орын тапшылығы, білім беру саласындағы инфрақұрылым жөнінде жиі айтатын. Мемлекет бұл бағытқа кейінгі бірнеше жылда өте қатты мән берді. Соның арқасында мыңдаған балабақша мен мектеп бой көтеріп, болашақ ұрпаққа қолайлы жағдай жасалды.

Нақты сандарға көз салар болсақ, Қазақстанда кейінгі 7 жылда 1 400-ден астам балабақша, 1 300-ден астам мектеп ашылған. Қазір елдегі 8 мыңнан астам білім ошағы барын ескерсек, 500 балаға 1 мектептен келеді. Бұл көрсеткіш алдағы уақытта да жақсара беретіні даусыз. Осылайша, білім беру саласында үш ауысымды, екі ауысымды мектептер азая бастады.

Кейінгі жылдары білім саласына бөлінген қаржы да ұлғайғанын байқау қиын емес. Мысалы, 7 жыл ішінде білім беру саласына 6,4 триллион теңге қырылысына, білім беру базасына және педагогикалық құрамды қамтамасыз етуге бағытталған. Оқу-ағарту министрлігінің мәліметінше, кейін 5

жылда 5 мыңнан астам ауыл мектебінің материалдық-техникалық қоры жаңартылды, білім ошақтарында 7 мыңнан астам заманауи үлгідегі кабинеттер жасакталды.

«Жайлы мектеп» жобасы да салаға тың серпін берді. Әсіресе ауыл балалары қаладағы қатарластарымен тең білім алатын дәрежеге жетті. Қазірге дейін салынған 217 «жайлы мектептің» 84-і ауылдық жерлерде орналасқан. Бұл мектептерде STEM-зертханалар, робототехника кабинеттері, коворкингтер, хореография және спортзалдар бар. Бастауыш және жоғары сынып оқушылары бөлек блоктарда білім алады, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін кедергісіз орта қалыптасты.

Білім беру саласында ашылған инфрақұрылым (кейінгі 7 жыл)

1 300-ден астам

1 400-ден астам

Дереккөз: ҚР Оқу-ағарту министрлігі

ОРТА БИЗНЕСКЕ «ӨСУ КАРТАСЫ» ҚАЖЕТ

«Әділет» партиясының Іскерлік кеңес отырысында Қазақстандағы орта бизнесті дамыту және отандық компаниялардың өсуіне жағдай жасау мәселелері қаралды. Партия төрағасы Айбек Дәдебайдың төрағалығымен өткен жиынға бизнес, салалық қауымдастықтар мен мемлекеттік органдардың өкілдері қатысып, компаниялардың дамуына кедергі келтіретін мәселелер мен оларды шешу жолдарын талқылады.

Партия бағдарламасында орта бизнестің үлесін 7%-дан 20%-ға дейін арттыру және бес жыл ішінде 1 миллион жана жұмыс орнын құру көзделген. Бұл үшін жана өндіріс орындарын ашу, инвестиция тарту, лайықты жалақысы бар жұмыс орындарын көбейту және қазақстандық компаниялардың өнімін шетел нарықтарына шығару қажет.

Отырысты ашқан Айбек Дәдебай шағын және орта бизнес субъектілерінің саны бойынша айырмашылық бар екенін атап өтті. Қазір елімізде шағын және орта бизнестен айналысатын 2 миллионға жуық кәсіпкерлік нысан бар. Алайда орта бизнеске жататын заңды тұлғалардың үлесі шамамен 0,2% ғана. Оның айтуынша, Іскерлік кеңес бұған дейін түрлі саланың өкілдерімен бірнеше кездесу өткізген. Кәсіпкерлерден түскен ұсыныстардың бір бөлігі партия бағдарламасының экономикалық бағытына енгізілді.

— Әрбір шара нақты деректерге сүйеніп, кәсіпорындардың мүмкіндіктері мен шектеулерін ескеруге тиіс. Нәтижесі де нақты көрсеткіштермен бағалануы керек. Инвестиция тарту, жана өндіріс орындарын ашу, жұмыс орындарын көбейту, отандық өндірісті дамыту және экспортты ұлғайту маңызды, — деді Айбек Дәдебай.

Ұлттық статистика бюросының мәліметінше, биылдыққа шағын бизнестен орта бизнес санатына 429 кәсіпорын өткен. Бюроның Ақпараттық-есептеу орталығы директорының орынбасары Наурыз Байзақовтың айтуынша, өсіп келе жатқан компаниялармен жүйелі жұмыс жүргізу үшін «Өсу картасы» әзірленген. Платформа статистикалық және әкімшілік деректерді біріктіріп, орта бизнес санатына ресми түрде өтпей тұрып-ақ өсу әлеуеті бар кәсіпорындарды анықтауға мүмкіндік береді.

Ұлттық экономика бірінші вице-министрі Азамат Әмрин компанияның көлемін анықтағанда, оның басқа компаниялармен байланысын ескеріп, ең алдымен табыс мөлшеріне сүйенуді ұсынды. Сондай-ақ ол «Өсең — қолдаймыз» қағидатын енгізіп, шағын бизнестен орта бизнеске өтетін кәсіпорындарға арнайы қолдау шараларын қарастыру бастамасын көтерді.

Отырысқа қатысушылар кәсіпкерлердің компанияларын әдейі өсірмей ұстауына себеп болатын мәселелерді де талқылады. Қазақстан салық кеңесшілері қауымдас-тығының мүшесі Айжан Балакешева басқа санатқа өткен кезде айыппұлдардың көбейіп, қосымша салықтық тексерулер қаупі артатынын жеткізді. Оның пікірінше, бұл жағдай кәсіпкерлердің бизнесті ке-нейтуге деген ынтысын төмендетуі мүмкін. Сондай-ақ ол жеңілдетілген салық режимі қолданылатын кезде заңды тұлғалар ара-сындағы операциялар бойынша шығын-дарды шегеруге қойылған тыйымдарды қайта қарауға үндеді.

Қазақстан инвесторлар одағының басқарма төрағасы Рүстам Жүрсінов салықтан жалтару үшін бір бизнесті бірнеше компанияға бөліп тіркеуді шектеу мақсатында бір-бірімен байланысты компанияларды біртұтас бизнес ретінде қарастыруды ұсынды. Сонымен қатар ол кәсіпорындарды шағын бизнестен орта бизнеске өткізу ғана емес, олардың әрі қарай дамуына жағдай жасау маңызды екенін айтады. Бұл үшін бизнес көлемін анықтау кезінде әр саланың ерекшелігін ескеріп, орта бизнес санатына өткен компанияларға жана талаптарға бейімделуге уақыт беру қажет.

«Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасы Өңдеу өнеркәсібі комитетінің төрағасы Қанат Ибраев бизнесті қолдауға

арналған қолданыстағы шараларды үйлестіріп, бір жүйеге келтіруді ұсынды. Кәсіпорындар өз өнімдеріне деген сұранысты алдын ала білуі үшін алдағы 3-5 жылға арналған өнеркәсіптік сұраныс картасын әзірлеу бастамасын көтерді. Сондай-ақ шикізатты шетелге сатудан гөрі, оны ел ішінде өңдеу тиімді болатындай жағдай жасау қажеттігін айтты.

Бизнестің өндірістік кооперацияны дамыту жөніндегі бастамаларын қолдаған Өнеркәсіп және құрылыс министрі Ерсайын Нағаспаев отандық өндірушілерді кенінен тарту үшін өнеркәсіптік кластер ұғымы енгізілгенін айтты. Министр ірі өндіріс орындарының айналасында қажетті инфрақұрылым құрудың маңызына тоқталды.

— Ірі инвестициялық жобаның тиімділігі инвестиция көлемі мен ашылған жұмыс орындарының санымен ғана өлшенбейді. Жоба аясында жана отандық жеткізушілер тартылып, шағын және орта бизнестің дамуына да мүмкіндік берілуі керек, — деді министр.

Кәсіпкерлердің ұсыныстарын одан әрі пысықтау үшін «Әділет» партиясының Іскерлік кеңесі тұрақты жұмыс істейтін форматқа көшеді. Кеңес бизнестің мә-селелерін жинақтап, оларды шешудің нақты жолдарын әзірлейді. Кейін бұл ұсыныстар заңнамалық бастамаларға, депутаттық сауалдарға немесе Үкіметке қолданатын ұсыныстарға айналуы мүмкін. Іскерлік кеңестің жұмысына тең төрағалар жетекшілік етеді. Олардың қатарына Alageum Electric компаниясы директорлар кеңесінің төрағасы Еркебұлан Ілиясов кірді.

Экономиканың негізгі секторлары бойынша 13 салалық кеңес жұмыс істейді. Олардың құрамы салалық қауымдастық-тардың ұсыныстары, қатысушылардың кәсіби тәжірибесі мен тиісті салалардағы практикалық жұмысы ескеріле отырып жасакталған. Өнімдерде бұл жұмысты партия филиалдары жанындағы Іскерлік кеңестер жалғастырады. Олар кәсіп-керлердің жергілікті мәселелерін жинақтап, пысықтайды. Бұдан бөлек, кәсіпкерлерге әкімшілік қысым көрсету мәселелерін қарау үшін Бизнесті қорғау кеңесі құрыл-ды. «Әділет» партиясы төрағасының орынбасары Эльдар Жұмағазиевтің айтуынша, бірнеше мемлекеттік органның қатысуын қажет ететін мәселелерді шешу үшін Үкімет жанынан Кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі жобалық кеңсе құрылады.

— Жобалық кеңсе кәсіпкерлік мәселелеріне жетекшілік ететін вице-премьер деңгейінде жұмыс істейді. Қажет болған жағдайда өнеркәсіп саласына жауапты вице-премьер де қатысады. Салалық кеңестерде көте-рілген барлық мәселе осы деңгейде қаралып, шешімін табады, — деді Эльдар Жұмағазиев.

Жиын соңында Айбек Дәдебай қаты-сушыларға нақты ұсыныстар әзірлеп, оларды есеп-кисаппен негіздеуді тапсырды. Мақұлданған ұсыныстардың барлығы оларды іске асырудың нақты қадамдары мен орындауын бақылау тәртібі белгі-ленген ортақ жол картасына енгізіледі.

Қазақстандағы 250 мектепте еңбек ететін 25 мыңға жуық педа-гог «Ұстаз айтса» республикалық диалог алаңы аясында білім сапасын арттыруға қатысты өз ұсыныстарын тікелей жеткізді. «Әділет» партиясының бұл жобасы Ұстаздар күніне орай ұйымдастырылды. Негізгі кездесу елордадағы №101 мектептің педагогикалық ұжымымен өтті.

«ҰСТАЗ АЙТСА»: ДИАЛОГ АЛАҒЫНДАҒЫ КЕЗДЕСУ

Диалог алаңының негізгі мақсаты — педагогтердің пікірлерін тыңдап, білім беру жүйесін одан әрі дамытуға бағытталған нақты ұсыныстарын жинау.

Кеше Ұстаздар күніне орай сөйлеген сөзінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев педагогтердің тек білім беруде ғана емес, өскелең ұрпақты тәрбиелеудегі ерекше рөлін атап өтті.

«Көзі ашық, көкірегі ояу, тәрбиелі, заңға бағынатын адал азаматтар ең алдымен мектептегі мұғалімнен тәлім алады», — деді Президент.

Педагог мәртебесін жүйелі түрде арт-тыру — білім беру саласындағы мемлекет-тік саясаттың басым бағыттың бірі. 2019 жылдан бері «Педагог мәртебесі туралы» заң қолданыста, мұғалімдердің жалақысы екі есе өсті, сондай-ақ педагогтерді өзіне тән емес міндеттерге тартудан қорғау заңнамалық тұрғыда бекітілді. Сонымен қатар мектеп инфрақұрылымын дамыту жағасула. «Келешек мектептері» ұлттық жобасы аясында еліміздің барлық өңірінде 460 мыңнан астам оқушы орнына арналған 217 мектеп салынып, пайдалануға берілді.

Осы жұмысты жалғастыру және білім беру сапасын одан әрі дамыту мәселелері Астанада өткен «Ұстаз айтса» кездесуінің негізгі тақырыбына айналды. Іс-шараға Құрылтай депутаттары, «Әділет» партиясы фракциясының мүшелері Асхат Аймағамбетов, Жарқынбек Амантай, Ләззат Жыл-қыбаева, «Әділет» партиясы Төрағасының орынбасары Ержан Жұмағазиев, Оқу-ағарту вице-министрі Жайық Шарабасов, елор-далық ұстаздар мен білім беру саласының өкілдері қатысты.

Ержан Жылқыбаевтың айтуынша, партия педагог мәртебесін арттыруға және олардың кәсіби құқықтарын қорғауға бағытталған шараларды қолдауды жал-ғастырады. Бұл ретте білім беру саласына қатысты шешімдерді талқылау кезінде мұғалімдердің тікелей қатысуын қамтамасыз ету маңызды қағидаттардың бірі болуға тиіс. Сонымен қатар партия бағдарлама-сында 2031 жылға қарай өндірістік ортада білім алатын студенттердің үлесін кемінде 45 пайызға жеткізу міндеті белгіленген.

«Педагогтерді қолдау туралы айтып қана қоймай, олардың пікірін тыңдап, нақты ұсыныстарын ескеру маңызды. Сонымен қатар жастардың оқу кезінде кәсіби тәжірибе жинақтауы үшін білім мен практиканың байланысын күшейту қажет. Мемлекет басшысының білім мен ғылымды дамыту саясатын қолдай отырып, «Әділет»

партиясы осы міндеттердің жүзеге асуына атсалысады», — деді Ержан Жылқыбаев.

Құрылтай депутаты, «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі Асхат Аймағамбетов педагогтердің кәсіби құқықтарын қорғау және олардың мәртебесін одан әрі арттыру мәселелеріне жеке тоқталды. Ол бұл жұ-мысты мұғалімдердің өздері көтеріп отырған мәселелер мен ұсыныстарды ескере отырып жалғастыру қажет екенін атап өтті.

Кездесудің негізгі бөлігі педагогтермен тікелей пікір алмасуға арналды. №101 мектептің мұғалімдері балаларды оқыту мен тәрбиелеу, жана технологияларды пайдалану, сыни ойлауды дамыту және оқушылардың қабілетін ашу мәселелері бойынша өз ұсыныстары мен тәжірибе-лерімен бөлісті.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Эльмира Шауенова оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту, ұлттық және рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру мәселелеріне тоқталды. Математика пәнінің мұғалімі Салтанат Шаден сабаққа дайындық кезінде және оқу материалдарын әзірлеуде жасанды интеллект пен цифрлық құралдарды пай-далану тәжірибесімен бөлісті. Информатика пәнінің мұғалімі Жаннұр Ержанова оқу-шылардың пәнге қызығушылығын арттыру және олардың жеке қабілеттерін ашу тәсілдерін ұсынды. Бастауыш сынып мұғалімі Гүлсара Оспанова мектептің алғашқы жылдарынан бастап оқыту мен тәрбиені ұштастыру мәселесін көтерді. Ал география пәнінің мұғалімі Нұрбек Ерікұлы мұғалімнің қоғамдағы рөлі, педагог мәртебесі және заманауи ұстаздың кәсіби болмысына қатысты пікірін білдірді.

Еліміздің 250 мектебінде өткен «Ұстаз айтса» кездесулері барысында педагогтерден түскен ұсыныстар жүйеленіп, одан әрі пысықтау және нақты жұмыс барысында қарау үшін бағытталады.

Іс-шараның қорытындысында білім беру саласына қосқан үлесі мен кәсіби қызметіндегі еңбегі үшін педагогтерге «Әділет» партиясының және Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Алғыс хаттары табысталды.

Айта кетейік, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен қолға алынған «Кітап оқитын ұлт» ауқымды республикалық жобасын қолдау мақсатында Астана қаласындағы №101 жалпы орта білім беретін мектеп кітапханасына партия Төрағасының атынан түрлі жанрдағы кітаптар сыйға тартылды.

ҚАРИЯЛАРҒА КӨМЕК БЕРДІ

Жамбыл облысында Халықаралық қарттар күніне орай «Әділет» партиясы қоғамдық қабылдау бөлмелерінің атқарған жұмысы қор-ытындыланды. Мұнда аға буын өкілдеріне күнделікті тұрмыста кездесетін мәселелерді шешуге нақты көмек көрсетілді.

Жанатаста отын тапшылығына бай-ланысты көмек сұраған зейнеткер Гүлсім Токқулиеваның өтінішіне партия үн қатып, үйіне екі тонна көмір жеткізіп берді.

Қабылдау бөлмесіне өз мәселесімен келген тағы бір азамат — 67 жастағы Құралбай Төлеуов. Ол 2005 жылы үй сатып алған. Алайда мүліктің бұрынғы қожайыны өзге елге көшерде құжаттардың толық топ-тамасын қалдырмаған. Соның салдары-нан үйін тиісті түрде рәсімдеп, комму-никация жүргізе алмай қалған. Партия өкілдеріне жүгінгеннен кейін мәселе шешімін тауып, ақыры үйге газ тартылды.

Осындай оң жаңалықтар легі өңірде жетіп жатыр. Жуалы ауданында 96 жастағы тыл ардагері Клавдия Иванованы аула-сындағы ескі қоршау жөнделді. Жамбыл ауданында белсенділер жалғыз тұратын зейнеткер Валентина Шевакованың үй ауласын ретке келтірді. Баспана аумағы қоқыстан тазартылып, ағаш қоршауы жанартылды. Қордай ауданында 89 жастағы Евгения Бульбенконың үйіндегі шатыр

жөнделді. Мойынқұм ауданында ауруха-наның бұрынғы санитар қызметшісі Бақытқұл Мақұлбекованың үй шаруасына көмек көрсетілді.

Тұрар Рысқұлов ауданы Абай ауылында 74 жастағы Сейітхан Жакыпбековке қолдау көрсетілді. Ол ұзақ жыл жұмысы болып еңбек еткен. Алайда бүгінде жұбайы екеуі де мүмкіндігі шектеулі жандар қатарында. Партия мүшелері олардың үйіне ауызсу тартып, ауласына жана шаруашылық нысанын салуға көмектесті. Шу ауданында партияның қабылдау бөлмесіне келіп түскен өтініштерден кейін 89 жастағы Келеке Рахимованың сарайындағы шатыр жанартылды. Меркі ауылында Сарымолдаев көшесіндегі көпқабатты үй тұрғындарының мәселесі шешіліп, аулаға жарық тартылды.

Мереке қарсаңында «Әділет» партиясы Жамбыл облыстық және аудандық филиалдарының өкілдері қарттардың үйіне барып, атқарылған жұмыстың сапасын тексеріп, сыйлықтар табыстады.

ЖЕТІСУЛЫҚ ҰЖЫМ ПАРТИЯҒА ҚОСЫЛДЫ

Жетісу өңіріндегі ірі өндіріс орынының бірі – «Қайнар АҚБ» зауытында «Әділет» партиясының бастауыш партия ұйымы ашылды. Сонымен қатар кәсіпорынның бірқатар қызмет-кері партия қатарына қабылданды.

«Әділет» партиясы үшін ірі өндіріс орындарымен және еңбек ұжымдарымен тікелей жұмыс жүргізу — маңызды бағыттың бірі. Партияның мақсаты — еңбек адамда-рының ұсыныстары мен мәселелерін назарға алып, оларды шешуге ықпал ету. — Өндіріс орындарының тұрақты жұ-мыс істеуі өңір экономикасына ғана емес,

мындаған отбасының әл-ауқатына әсер етеді. Сондықтан партия еңбек ұжымда-рымен ашық диалог орнатып, олардың ұсыныстарын тыңдауға және көтерілген мәселелерді тиісті деңгейде шешуге ықпал етуге дайын, — деді партияның Талдықорған қалалық филиалының төрағасы Нұрбек Құдайбергенов.

Кәсіпорын бас директоры Ербол Әжмағанбетов бастауыш партия ұйы-мының ашылуы ұжымның қоғамдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік бер-етінін жеткізді.

— Біздің кәсіпорын үшін өндірістің тұрақты дамуы ғана емес, ұжым мүшелерінің қоғамдық бастамаларға араласуы да маңызды. Бастауыш партия ұйымының құрылуы қызметкерлердің ұсыныстары мен бастамаларын ортақ алаңда талқылауға мүмкіндік береді, — деді ол.

Айта кетейік, «Қайнар АҚБ» — жарты-ғасырлық тарихы бар. Жетісу өңіріндегі ірі өнеркәсіп кәсіпорынының бірі. Бүгінде зауытта 1 200-ден астам адам еңбек етеді. Кәсіпорынның өндірістік қуаты жылғына 3,6 млн дана аккумулятор шығаруға жеткілікті. Зауыт өнімдері ішкі нарықпен қатар шетелге де экспортталады.

КӨШІ-ҚОННЫҢ ЖАҢА КЕЛБЕТІ

Сыртқы көші-қон саясатын түбегейлі өзгерткен Қазақстан бүгінде аймақтың әр түкпірінен білікті мамандарды магниттей тартатын қуатты орталыққа айналды. Әсіресе көршілес Ресейде бюджетті үнемдеу науқаны салдарынан қысқартылған мыңдаған дәрігер және өзге де білікті мамандар елімізден жұмыс таба бастады. Қарқынды жүріп жатқан салалық реформа шетелдік маман тартудың жаңа шар-тын айқындады: енді жатжұрттық қызметкерден мемлекеттік тілді білу талап етілмек. Сырттан келетін кадрларға тағы қандай шарт қойылады?

Ұлттық статистика бюросының мәліметінше, 2025 жылы елге келіп, тұрақ тапқан еңбек мигранттарының саны 23 761 адамды, елден түп көтеріліп көшіп кеткен қазақстандықтардың саны 7 608 адамды құрады. Көші-кон айырымы — 16 153 адам. 90-шы жылдардан бері кері-сінше, Отанын тастап кеткен қазақстан-дықтардың легі Қазақстанның тұрғылық-ты тұрғынына айналған шетелдіктерден бірнеше есе асып түсуші еді. Енді сол кесірлі үрдіс тоқтап, республика өзге ел-дердің азаматтары үшін тартымды «жерұйық мекенге» айналды.

Әйткенмен, рекордтық 2024 жылға қарағанда Қазақстанға келгендер саны 20,7%-ға, Қазақстаннан кеткендер саны 40,5%-ға азайыпты. Елдің негізгі көші-кон алмасуы ТМД мемлекеттерімен арада жүреді: бұл аймақтан келгендердің үлесі — 81,8%, ондағы елдерге көшіп кеткендер-дің үлесі — 71,8%. 2025 жылы Өзбекстан-нан 11,8 мың, Ресейден 4,7 мың, Кытай-дан 2,6 мың адам келген.

Ал 2026 жылғы қантар-маусымда елде тұрақты тұруға 8 014 шетелдік келіп, 2 311 қазақстандық кеткен: көші-конның оң айырымы 5 703 адамды құрады. 2025 жыл-дың осы кезеңімен салыстырғанда келген-дер 28,9%-ға, кеткендер 34,3%-ға азайды. Биылғы 1-ші жартыжылдықта елге көшіп келгендердің 52,5%-ы — казак кандастар (былтыр 55,8% болған), 14,4%-ы — орыс-тар (2025 жылы 15,6%), 9,2%-ы — каракал-пактар (5,8%), 8,6%-ы — өзбектер (4,8%), 1,5%-ы — украиналықтар (2,1%), 1,2%-ы — немістер (1,2%), қалғаны — өзге ұлттар. Қазақстанда тұрақты тұру үшін көшіп келушілер қатары жыл санап қарқынды өсіп келеді: статорганның дерегінше, 2021 жылы — 11 039, 2022 жылы — 17 425, 2023 жылы — 25 387, 2024 жылы — 29 282, 2025 жылы — 23 761 шетелдік елде жерсініп қалды. Бүгінде Қазақстанда тұрақты тұрып, жұмыс істейтін шетелдіктердің жалпы саны 212 мыңға жетті.

ТІЛДІҢ ӘДІЛ ТАЛАБЫ КҮШЕЙДІ

Қазақстан қазір кім көрінгенді қабыл-дай бермей, тек таңдаулы мамандарды ғана «шетінен шертіп жүріп» іріктеп ала-тын жағдайға жетті. Бұл өзгерістің өзегін-де бір ғана еңбек нарығы емес, кірігу мен қоғамдық тұтастық идеясы жатыр. Бейім-деу жүйесінің маңызды тетігінің бірі — мемлекеттік тілді меңгеру деңгейін баға-лау. Ол елге қоныс аударғандардың ко-

сымша қолдау шараларына деген қажетті-лігін айқындап, қоғамға үйлесімді кірігуі-нің жеке тәсілін қалыптастыруға мүм-кіндік береді. Тіл бұл жерде сүзгі емес, жаңа ортаға жол ашатын алғашқы алтын көпір іспетті.

— Қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалау елге келушілердің қазақстандық қоғамға табысты бейімделуі үшін қандай қолдау қажет екенін айқындауға бағытталған. Қажет болған жағдайда оларға тиісті мем-лекеттік қолдау шаралары көрсетіледі, — делі ЕХӘКМ Көші-кон комитеті төраға-сының орынбасары Эльмира Тіллөбай-қызы.

Осы тұрғыдан алғанда, тіл талабы сырттан келушіні шеттету емес, оның ко-ғамға кірігуінің бастапқы деңгейін анық-тайтын құрал ретінде қарастырылады.

— Қандас мәртебесін алуды немесе Қазақстанда тұрақты тұруға рұқсат рә-сімдеуді жоспарлаған азаматтар үшін Қазтест тапсыру — көші-кон әлеуетін критериялды бағалау кезеңінің бірі. Тес-тілеу арқылы адамның мемлекеттік тілді білу деңгейі анықталады. Қазтесттің не-гізгі мақсаты — адамның мемлекеттік тілді күнделікті өмірде қолдану деңгейін және қазақ тілінде қарапайым қарым-қа-тынас жасауға дайындығын анықтау, — деп хабарлады Еңбекмині.

Ведомствоның түсіндіруінше, тестілеу прокторинг жүйесі арқылы онлайн фор-матта өтеді. Тапсырмалар қазақ тілін күн-делікті өмірде қолдануға қажетті дағдылар-ды бағалауды көздейді. Сынақ тапсырма-ларымен алдын ала танысып, дайындалғы-сы келетіндер үшін бейімдеу және инте-грация орталықтарында тегін дайындық қарастырылған. Қажет болса, қайта тап-сыруға мүмкіндік бар. Ведомство ең алды-мен «Қазтест қазақ тілін терең білуді талап ететін күрделі емтихан емес» екенін атап өтті. Тестілеу түсінікті әрі қолжетімді форматта өтеді.

Еңбек министрлігінің мәліметі бойынша, бүгінде Қазақстанда адами капиталды дамытуға бағдарланған жаңа көші-кон саясатын кезең-кезеңімен іске асыру басталды. Көші-кон саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы еңбек нарығының сұранысы мен елдің әлеует-тік-экономикалық басымдықтарын еске-реді. Оның ішінде экономиканы қажетті еңбек ресурстарымен қамту, ішкі еңбек нарығын қорғау, сұранысқа ие білікті ма-мандарды шетелден тарту, көші-конды цифрландыру, тұрақты тұру рәсімдерін жетілдіру, жұмыс берушінің жауапкер-

шілігін күшейту және тәлімгерлік инсти-тутын дамыту бар.

Өңірлерде жұмыспен қамтуға жәрдем-десу, тілдік тегін даярлық, медициналық сүйемелдеу және балаларын білім беру ұйымдарына орналастыру сияқты іс-ша-ралар кешені көрсетіледі. Осы арқылы Қазақстан барынша көп мигрант тартуға емес, ел ертегінің жарқын болуына септе-сетін адам капиталын басқаруға ұмтылып отыр.

ЦИФРЛАНДЫРУ КӨШІ-КОНДЫ ЖЕҢІЛДЕТЕДІ

Әлемде талант пен білікті маман үшін бәсеке күшейген заманда Қазақстанның миграциялық саясатты экономикалық стратегияның бір бөлігі ретінде қарасты-ра бастауы заңды.

— Жаңа көші-кон саясаты шетелдік мамандар мен инвесторлардың елде тұрақтап, ұзақмерзімді әрі жемісті еңбек етуіне қолайлы жағдай жасауға, шетелдік адами капиталды тартуға және миграция-лық рәсімдерді цифрлық форматқа кө-шіруге бағытталған. e-Residency модулі бар бірінғай QazETA цифрлық платфор-масын енгізу, e-Residency Invest бағдарла-масын қабылдау, сондай-ақ 2026 жылдың соңына дейін арнайы «Алтын визаны» енгізу жоспарланған. Соңғысы, шетелдік жоғары білікті мамандарға, инвесторлар мен кәсіпкерлерге бірқатар преференция ұсынады, салықтан босатады, — делі Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау бірінші вице-министрі Ербол Тұяқбаев.

Халықаралық көші-кон ұйымы Қазақ-станның икемді және ашық көші-кон жүйесін қалыптастыруын уақытылы әрі стратегиялық маңызды қадам деп бағалап

Өңірлерде жұмыспен қамтуға жәрдемдесу, тілдік тегін даярлық, медициналық сүйемелдеу және балаларын білім беру ұйымдарына орналастыру сияқты іс-шаралар кешені көрсетіледі. Осы арқылы Қазақстан барынша көп мигрант тартуға емес, ел ертеңінің жарқын болуына септесетін адам капиталын басқаруға ұмтылып отыр.

отыр: «Президенттің тиісті шешімін жү-зеге асыру халықаралық таланттар мен инвестицияларды тарту үшін ғана емес, сонымен қатар жергілікті жастарды бола-шақ еңбек нарығына дайындау үшін де жаңа мүмкіндіктер ашады. Шетелдік бі-лікті мамандар елде өз шәкірттерін тер-биелейді, тәжірибе алмасады», — дейді ХҚҰ миссиясының жетекшісі Алия Бе-лоносова.

Әлемнің әр бұрышындағы дарын мен дағды-машық иелері шақыруға келуі үшін рәсімдер жеңілдетілмек. Еңбекмині еңбек иммигранттарына рұқсат беру және оны ұзарту үдерісін жаппай автоматтандырып жатыр. Енді рәсім толық онлайн фор-матқа көшіріп, eGov.kz және migration. enbek.kz порталдары арқылы қолжетімді болады. Үміткерге ХҚКО-ларға барудың да қажеті жоқ: жұмысқа тұруға рұқсатты елдің кез келген өңірінен, қашықтан рә-

АҚТӨБЕ – ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫ АЙМАҚ

Ақтөбе облысы еліміздегі ең ірі инвестициялық тартымды аймақтың бірі саналады. Өңірде экономиканы әртараптандыру және бизнестің дамуына серпін беру бағытындағы инвестициялық жобалар нәтижелі жүзеге асырылып жатыр.

Аймаққа биылдың өзінде 720 млрд теңгеден астам инвестиция тартылған. Сондай-ақ жалпы құны 155 млрд теңге-ден асатын, 600-ге жуық жұмыс орнын құруды көздейтін 10 инвестициялық жо-баны іске асыру жоспарланған. Бүгінде алты жоба пайдалануға берілген. Ал төрт жоба жылдың соңына дейін аяқталмақ. Облыс әкімі Асхат Шахаровтың айтуын-ша, биыл сегіз айда облыстағы экономи-калық өсімнің физикалық көлем индексі 101,6 пайызды құрап отыр. Өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, құрылыс, тұрғын үй құрылысы және сауда салаларында оң динамика байқалады.

— Біз үшін инвестицияның статисти-кадағы көрсеткіш болып қана қалмай, жаңа өндірістерге, жұмыс орындарына және өңірдің қосымша экономикалық әлеуетіне айналуы маңызды. Бұл ретте экономиканың одан әрі өсуіне жағдай жасау, инфрақұрылымды дамыту және кәсіпкерлік бастамаларды қолдауға аса көңіл бөлу қажет. Әрбір іске асырылған жоба өңірге нақты нәтиже беруге тиіс өңі-діріс көлемін арттырып, жаңа жұмыс орын-дарын құрып, халық табысының өсуіне ықпал етуге тиіс. Біздің міндетіміз — эко-

номиканың тұрақты дамуын қамтамасыз ету және бизнестің Ақтөбе облысына одан әрі инвестиция салуға мүдделі болатын жағдай қалыптастыру, — дейді аймақ басшысы.

Қазір облыс бойынша әлеуметтік мә-селелер қатарында тұрғындарды баспана-мен қамтамасыз ету басым бағыт санала-ды. Ресми ақпаратқа сәйкес, өңірде 2026 жылы 1 млн шаршы метрден астам тұрғын үй халық игілігіне беру жоспарланған. Биылғы сегіз айдың қорытындысында облыста 522 мың шаршы метр тұрғын үй пайдалануға берілген. Сондай-ақ облыс-тағы ең өзекті мәселелердің бірі интер-нетке қолжетімділікті арттыру десек, биыл 12 ауылдық елді мекенді интернет-пен қамту жоспарланған. Қазір облыста төрт ауылға интернет желісі қосылды. Ауыл халқының интернетпен қамтылу деңгейін 97,3%-дан 98,8%-ға дейін артты-ру көзделіп отыр. 5G желісімен Ақтөбе

қаласы және облыстың жеті елді мекені қамтылған.

Өңір басшылығы халықты сапалы азық-түлікпен қамтамасыз ету бағытында да нәтижелі жұмыстар атқарып келеді. Биыл әлеуметтік маңызы бар азық-түлік қорын жасақтауға облыс бойынша 5,2 млрд теңге жұмсалау жоспарланып отыр. «Ақтөбе» ӘКК» АҚ-ның хабарлауынша, қазіргі кезде жергілікті шаруалар тұрақ-тандыру қорында сақтайтын көкөністі әзірлеп жатыр. Аймақта биыл астық бітік шығып, дикандар 2025 жылғы сәйкес кезеңмен салыстырғанда, 70 мың тонна-дан артық астық жинаған. Жиналған өнім қоймаларда сақталады және олар бағаны тұрақтандыру үшін әлеуметтік дүкендер мен супермаркеттер арқылы сатылымға шығарылады. Қазіргі күні облыста жалпы сыйымдылығы 685 мың тонна астық сақ-тауға арналған жеті элеватор бар. Маман-дардың пікірінше, бұл облыс бойынша

қоймаға жеткізілген өнімді сақтауға то-лық жетеді. Биыл қоймаға 8,6 мың тонна картоп, 2 мың тонна сәбіз және 1,4 мың тонна пияз сақталады деп күтілуде. Со-нымен бірге 14,7 млн дана тауық жұмырт-қасы жеткізілмек.

— 2026 жылы жергілікті бюджеттен әлеуметтік маңызы бар азық-түлік қорын жасақтауға 5,2 млрд теңге бөлінді. Келі-сімшарт негізінде қоймаларға 8 614 тонна картоп, 1 414 тонна пияз, 2 049 тонна сәбіз және 1 172 тонна қырыққабат жеткізу жоспарланған. Әлеуметтік маңызы бар басқа да азық-түлік тауарларын жеткізу бойынша келісімдер жасалды. Атап айт-қанда, «Белес Маркет» ЖШС 20 тонна күнбағыс майын, ал Ramazan Qus ЖШС 14,7 млн дана тауық жұмыртқасын жеткі-зеді. Бүгінде «Ақтөбе» ӘКК» АҚ қоймала-рында 286 тонна қант, 10 тонна күнбағыс майы және 272 тонна күріш сақтаулы. Көкөніс шамамен қазан — қараша айла-рында сатылымға шығарылады. Ал өзгесі қазірдің өзінде әлеуметтік павильондарда бар, — деп хабарлады «Ақтөбе» ӘКК» АҚ.

Жалпы, өңірде 2026–2028 жылдары ауыл шаруашылығында жалпы құны 58 млрд теңгеден асатын 10 перспективалы жобаны іске асыру жоспарлануда. Қа-зірдің өзінде Ramazan Qus құс фабрика-сын кеңейту және Qazaq groats компания-сының бұлғур бидай жармасын өндіру жобаларына жалпы сомасы 5,8 млрд теңге қаржы бөлінген. 2026 жылы ай-мақтың ауыл шаруашылығы саласын қолдауға 16,5 млрд теңге қарастырылған. Мемлекеттік қолдаумен нәтижесінде облыс әкімдігінің мәліметінше, «Кең дала-2» бағдарламасы аясында 67 шаруа-шылыққа 5 пайыздық мөлшерлемемен жалпы сомасы 8 млрд теңге жеңілдетілген несие берілген. Бұған қоса, өсімдік шаруа-шылығын субсидиялауға 2,1 млрд теңге бөлінген. Бұл қаражат шаруалардың өнді-

рістік шығынын азайтып, техника, тұқым және басқа да қажетті ресурстарды тиімді қамтамасыз етуіне мүмкіндік беріп отыр.

Аймақта атқарылып жатқан ілкімді шараның бірі — республикалық маңызы бар ірі жол жобаларының кезең-кезеңі-мен жүзеге асырылып жатқаны десек болады. Қазіргі уақытта облыс аумағында «Ембі—Шалқар», «Қандыағаш—Шалқар» бағыттарында және Т.Жүргенов ауылы арқылы Қостанай бағытына шығатын автомобиль жолында құрылыс қарқын алған. Бұдан бөлек, Ақтөбе облысының аумағы арқылы өтетін «Қызылорда—Қос-танай» көлік бағытын дамыту жобасы пысықталуда. Бұл жобалар аяқталған соң өңірдегі автомобиль жолдарының сапасы едәуір жақсарып, басым бөлігі норма-тивтік талаптарға сай болады деп күтілуде.

Өңірдегі республикалық маңызы бар автомобиль жолдарының жалпы ұзын-дығы 1 875 шақырым, биыл 1 122,5 шақы-рым жол құрылыс және жөндеу жұмыста-рымен қамтылған. Оның ішінде 856 ша-қырым жол қайта жаңғыртылып, екі көпір күрделі жөндеуде. Сонымен қатар «Әлімбет» өткізу пунктін қайта жаңғырту жобасына да қолдау берілген. Жол экономи-каның күре тамыры десек, жүзеге асы-рылып жатқан жол инфрақұрылымы өңірдің әлеуметтік-экономикалық да-муына тың серпін беретіні анық.

Мемлекет басшысының тапсырмасы аясында жүзеге асырылып жатқан әлеу-меттік-экономикалық инвестициялық жобалардың барлығы ең алдымен ха-лықтың жайлы тұрмысын қамтамасыз етуде, өңірдің әлеуметтік-экономикалық өркендеуін нығайтуда маңызы зор.

Тілек ҚАБЫЛ

ЖАҢАНДЫҚ ҮНДЕСТІККЕ БАСТАР ЖОЛ

Жасанды интеллектіні кім және қалай реттеуі керек? Алгоритмдер күнделікті қызметке енген сайын олардың шешімі мен қатесіне кім жауап беретіні маңызды бола түсті. Технологиялық алпауыттар ортақ қағидалар әзірлеуге ұмтылып отыр. Жуырда Президент Қасым-Жомарт Тоқаев келісімді халықаралық деңгейде талқылап, болашақ пактіге негіз ету мүмкіндігін айтқан болатын. Қазақстан үшін бұл жаһандық ережелерді қалыптастыруға қатысу және цифрлық саясатын сол талаптармен үйлестіруге бағытталған мүмкіндік дер едік.

А Кәмила ДҮЙСЕН

Президенттің пайымынша, ЖИ тәуекелі шекараға бағынбайды, сондықтан мемлекеттер мен бизнес бірлесіп әрекет етуі керек. Вашингтонда технологиялық компаниялар қол қойған келісімді сарапшылар зерделеген соң мүдделі елдерге үлгі ретінде ұсынуға болады. Бірақ оның халықаралық құжатқа айналуы өзге мемлекеттердің қатысуына, талаптардың орындалуын тексеруге және жауапкершілікті бекітуге байланысты. Қазақстан халықаралық диалогқа алаң ұсына алады. Ортақ ұстаным желтоқсандағы G20 саммитінде таныстырылмақ.

Бұл талқылаудың өзегінде технология адамның құқығы мен мүддесіне қызмет етуі керек деген қағида тұр. Ол үшін жүйенің жұмысы түсінікті болуы, жеке деректер қорғалуы және маңызды шешімдерде адам бақылауы сақталуы қажет. Қазақстанның ЖИ туралы заңында да осындай талаптар бекітілгені Cyberbala жобасының авторы Абылай Исин атап өтті. «Ең бастысы — жасанды интеллект адамға қызмет етуі керек. Ол үшін жүйе ашық әрі түсінікті болып, адамның дербес деректері қорғалуы қажет. Маңызды шешімдер қабылданғанда адам бақылауы сақталуға тиіс. ЖИ қателескен жағдайда нақты кім жауап беретіні де анық болуы керек. Қазақстанның жасанды

интеллект туралы заңында осы қағидаттар бекітілген», — деді ол.

Компаниялардың ортақ қағидаға келуі қауіпсіздік талаптарын біріздендіріп, модельді нарыққа шығармас бұрын тексеруге мүмкіндік береді. Абылай Исин маман ретінде келісімнің мәнін осы ортақ негізден көретінін жеткізді.

«ЖИ дамыған сайын ортақ ойын ережелерін қалыптастыру маңызды. Компаниялар қауіпсіздік, ашықтық, деректерді қорғау және тәуекелдерді басқару бойынша ең төменгі ортақ стандарттарға келуі керек. Бұл жай декларация болып қалмай, нақты орындалатын талаптарға айналуға тиіс», — дейді сарапшы.

Халықаралық пакт ортақ қағидаларды ғана емес, олардың орындалу тәртібін де қамтуы керек. Тәуекел туралы ақпарат алмасу, тәуелсіз бағалау және жауапты тараптарды белгілеу маңызды. Абылай Исин Қазақстанның осы диалогқа өз тәжірибесімен қатыса алатынын айтады.

«Келісімде нақты стандарттар, жауапкершілік тетіктері, тәуекелдер туралы ақпарат алмасу және тәуелсіз бақылау болуы керек. Қазақстан өз тәжірибесін ұсынып, халықаралық диалогқа белсенді қатыса алады. Елімізде ЖИ-ді жауапты әрі этикалық пайдалануға бағытталған заңнамалық негіз қалыптасып жатыр», — деп сөзін жалғайды маман.

Шындығында, алдағы уақытта бекітілетін ортақ келісім азаматқа алгоритм шешімін түсініп, келіспеген жағдайда шағымдануға мүмкіндік берсе дейміз. Әсіресе қызмет көрсетуден бас тарту автоматты түрде шешілсе, оның себебін білу маңызды. IT сарапшысы, Диана Бакбергенова мұны пайдаланушы құқығы мен нақты жауапты тарапты анықтаудың шарты деп санайды.

«Шешімді алгоритм ұсынса, адам бұл туралы білуі керек және келіспеген жағдайда шағымдана алуы қажет. Әр жүйенің артында жауап беретін нақты адам немесе компания

тұруы тиіс. Модельді нарыққа шығармас бұрын тексерген жөн, өйткені қате анықталғаннан кейін әрекет ету кеш болуы мүмкін. Медицина, қаржы және мемлекеттік қызмет сияқты салаларда соңғы шешімді бәрібір адам қабылдауы керек», — деді сарапшы.

Диана Бакбергенова келісімнің пайдасымен бірге, оның шектеуін де ескертеді. Өзге елдердің құжатқа қосылуы маңызды болғанымен, ерікті сипаттағы келісімнің орындалуын қамтамасыз ететін бақылау тетігі болуы керек. «Компаниялар модельдерін өздері бақылап қана қоймай, тәуелсіз сыртқы аудит жүргізуге және директорлар кеңесі деңгейінде қалағалауға міндеттенді. Осылайша, ЖИ қауіпсіздігіне компания басшылығы да жауап береді. Бірақ келісім ерікті, оны орындауға ешкім мәжбүрлей алмайды. Сондықтан нәтижесі туралы айтуға әлі ерте», — деген пікірімен бөлісті маман.

Құжаттың әлемдік деңгейде қолдау табуы келіссөзге қатысушылардың құрамына байланысты. Әзірге бұл америкалық компаниялардың келісімі; халықаралық пакт туралы айту үшін технологияны жасайтын елдермен бірге, оны күнделікті қызметінде пайдаланатын мемлекеттердің де пікірі ескерілуі керек. Диана Бакбергенова талқылауды БҰҰ сияқты халықаралық алаңда жүргізуді ұсынады. «Халықаралық құжатқа айналуы үшін келісімге Қытай, Еуропа және дамушы елдер қосылуы керек. Ерікті уәде жеткіліксіз, орындалуын тәуелсіз мамандар тексеретін міндеттемелер қажет. Мұны БҰҰ сияқты алаңда ЖИ жасайтын елдермен қатар, оны қолданатын мемлекеттер де қатысып талқылағаны дұрыс», — деді Диана ханым.

Қазақстан үшін бұл — ортақ ережелерді талқылауға қатысып, өз ұстанымын жеткізу мүмкіндігі. Еліміз АҚШ, Қытай және Еуропамен байланысын пайдаланып, қуатты модельдерді өзі әзірлемейтін, бірақ

қолданатын елдердің мүддесін де ұсына алады. Реттеу инновациялық жобаларға кедергі келтірмеуі де маңызды. «Қазақстан осындай келіссөздерге алаң бола алады, себебі АҚШ-пен де, Қытаймен де, Еуропамен де қарым-қатынасымыз жақсы. Біз қуатты модельдерді өзіміз жасамаймыз, бірақ қолданамыз, сондықтан осындай елдердің мүддесін жеткізе аламыз. ЖИ-ді командалар мен инвесторлар басқа елге кетіп қалатындай қатаң реттеуге болмайды. Бұл ұстаным бізге ұқсас елдердің көбіне жақын», — деді Диана Бакбергенова.

Ортақ ережелердің маңызы Қазақстанның ішкі саясатына да қатысты. Қасым-Жомарт Тоқаев салалық өндірістік деректер қорын қалыптастыруды, оны зерттеушілер мен әзірлеушілерге қолжетімді етуді, ал коммерциялық құпия мен стратегиялық ақпаратты қорғауды тапсырды. Демек, ел үшін ортақ қағидалар дерекке қол жеткізу мен оны қорғаудың тепе-теңдігін табуға да көмектесуі мүмкін.

ЖИ сауатын мектептен бастап қалыптастыру да осы жұмыстың бір бөлігі. Ғылым және жоғары білім министрлігінің мәліметінше, биыл құркүйектен бастап мектеп оқушыларына ЖИ негіздері оқытыла бастады. Өткен оқу жылында жоғары оқу орындарындағы міндетті курстардан 708 мыңнан астам студент өтті, қамту көрсеткіші 100 пайызға жуықтады. Келесі кезеңде жыл сайын 100 мың студентті ЖИ агенттерін әзірлеуге тереңдеті оқыту көзделген. Ортақ стандарттарды іске асыруға оларды түсінетін мамандар қажет. Мектептегі бастапқы білім мен университеттегі тереңдетілген даярлық осы тұрғыдан бірізді жалғасуға тиіс.

Демек, келісім Қазақстан үшін сыртқы саясатпен қатар, ішкі цифрлық реттеу мен маман даярлау мәселесіне де қатысты. Ортақ талаптарды әзірлеуге атсалысу, заңнаманы іске асыру және азаматтарды ЖИ-ді жауапкершілікпен қолдануға үйрету елдің нақты үлесін айқындайды.

ЖИ ҚОЛДАНУ ЖИІЛЕДІ: ЦИФРЛАНДЫРУДАН – АҚЫЛДЫ ӨҢІРГЕ ДЕЙІН

Жасанды интеллект, интеллектуалды бейнебақылау, цифрлық платформалар мен жаңа буын технологиялары Абай облысының күнделікті өміріне біртіндеп еніп келеді. Өңірде цифрлық трансформацияның нақты картасы жасалып, «Ақылды қалаларды» дамытудың 2026-2030 жылдарға арналған стратегиясы әзірленді. Ендігі міндет – цифрлық шешімдерді жекелеген жобалар деңгейінен өңірдің экономикасы, қауіпсіздігі, білімі мен мемлекеттік басқаруына кеңінен енгізу.

А Эльмира ЖҮРСІНБЕКҚЫЗЫ, Абай облысы

Технологиялық өзгеріс ең алдымен адамның күнделікті өміріне әсер ететін салалардан басталады. Жол қауіпсіздігі, туристік аймақтардағы тәртіп, мемлекеттік қызмет көрсету, білім беру, қалалық инфрақұрылым — осы бағыттардың әрқайсысында цифрлық шешімдер қолданысқа еніп жатыр. Абай облысы Цифрландыру жылын GovTech саласындағы жобаларға қолдау көрсетуден бастады. Семей қаласы әкімінің грантын ұйымдастыру аясында инновациялық жобаларға жалпы жүзде қоры 30 млн теңгені құрады. Бұл бастама мемлекеттік және квазимемлекеттік сектордың нақты мәселелерін цифрлық технологиялар арқылы шешуге бағытталған жобаларға жана мүмкіндік берді. Ал жергілікті атқарушы органдарда жасанды интеллектіні жүйелі түрде қолдануды жеделдету үшін ведомствоаралық жұмыс тобы қалыптастырылуда. Оның негізгі міндеті — ЖИ шешімдерін әкімдіктер мен басқармалардың күнделікті қызметіне енгізу.

Өңірдің цифрлық болашағы екі негізгі құжатта айқындалған. Оның бірі — Абай облысы әкімдігінің цифрлық трансформация картасы болса, екіншісі — Абай облысының ақылды қалаларын дамытудың 2026-2030 жылдарға арналған стратегиясы. Бұл құжаттар цифрлық инфрақұрылымды дамытудан бастап, жасанды интеллектіні басқару жүйелеріне енгізуге дейінгі ауқымды міндеттерді қамтиды.

Цифрлық технологиялардың ең маңызды бағыттарының бірі — қоғамдық қауіпсіздік. Биылғы шоғылу маусымында Алакөл жағалауында оның нақты мысалы көрінді. Мақаншы ауданындағы көл жағалауына 224 интеллектуалды бейнекамера орнатылып, пайдалануға берілді. Жағажай секторлары, серуендеу орындары, авто-тұрақтар мен адам көп шоғырланатын аумақтар тәулік бойы бақылауға алынды. Жүйенің ерекшелігі — камералардың жай ғана бейне түсіріп қоймай, белгілі бір жағдайларды автоматты түрде анықтай алуында. Мәселен, азамат қауіпсіз аймақтан шығып, рұқсат етілмеген акваторияға өткен жағдайда жасанды интеллект негізіндегі дауыс зорайтқыштар арқылы автоматты ескерту беріледі.

Облыстық Цифрлық технологиялар басқармасының басшысы Абзал Серікұлының айтуынша, жүйенің мүмкіндігі мұнымен шектелмейді.

«Тепловизионный камералар дейміз ғой, адамның температурасымен барлығын анықтайтын. Сол жердегі қауіпсіздікті бізге қадағалауға зор мүмкіндік берді. Адамның бет-әлпеті арқылы тану функциясы қосылған. Ол жерде жасанды интеллект. Біз әлі де оқытып жатырмыз», — дейді Абзал Серікұлы.

Бұл — «Қауіпсіз қала» жобасының өңірдегі нақты бағыттарының бірі. 2025 жылғы 23 маусымдағы Президенттің жедел басқару орталықтарын құру және оларды кезек-кезегінен іске қосу жөніндегі хаттамалық тапсырмасына сәйкес, облыс аудандарында орталықтарды қосу және бейнебақылау жүйелерін орнату жұмыстары жүргізілуде. Келесі кезеңде оларды талшықты-оптикалық байланыс желілерімен қамтамасыз ету көзделген.

Семей қаласының өзінде 1 931 бейнекамера орнатылған. Сонымен қатар қаланың архитектуралық сараптама жасау көп жағдайда байланыс инфрақұрылымының схемаларын енгізу жұмыстары жүргізіліп жатыр.

Яғни бейнебақылау енді тек оқинаны тіркейтін құрал емес, қауіптің алдын алуға мүмкіндік беретін цифрлық жүйеге айналып келеді.

Жасанды интеллектінің мүмкіндігі жол саласында да сыналып жатыр. Бұған дейін жолдың сапасын бағалау, ақауды анықтау, зертханалық сараптама жасау көп жағдайда адамның еңбегіне тәуелді болса, қазір бұл процестердің бір бөлігі цифрлық жүйелерге көшуде. Өңірде енгізіліп жатқан E-joldal платформасында жолдардың жағдайы, құрылыс пен жөндеу жұмыстары, пайдаланылатын материалдар, зертханалық тексерістер және мердігерлер туралы ақпарат бір жерге жинақталған.

«Жол активтері сапасының ұлттық орталығы» зертханаларында облыс жолдарында қолданылатын материалдарға сараптама жасауға да жасанды интеллект элементтері енгізілуде. Бұл жұмыстың тиімділігін «Жол активтері сапасының ұлттық орталығы» филиалының директоры Мейіржан Бауыржанұлы нақты мысалмен түсіндіреді.

«Камеральный контроль, өңдеу жұмысы 4 күнді бұрын алатын болса, қазір ол 4 сағатқа дейін қысқарған. Яғни сегіз есе

артығымен жұмыс істейді. Жөндеу түрлерін жасанды интеллект көмегімен таңдай аламыз. Жылжымалы жол зертханамыз артындағы камералары арқылы жолдың ақауларын өзі таниды», — дейді Мейіржан Бауыржанұлы.

Бұл жерде технологияның басты артықшылығы — адамның орнын толық басу емес, маманның уақытын үнемдеп, шешім қабылдау сапасын арттыру. Жолдың ақауын ертерек анықтау, жөндеу түрін таңдау, зертханалық мәліметтерді өңдеу секілді жұмыстардың жылдамдауы бюджет қаражатының тиімді жұмсалыуына да әсер етуі мүмкін.

Цифрландырудың келесі бағыты — цифрлық кәсіпкерлік.

Облыстық басқарма Astana Innovations тәжірибесін үлгі етіп, өңірлік стартаптарды мемлекеттік және квазимемлекеттік секторға жүйелі түрде енгізуге кірісті. Қазір облыста алты стартап жоба іске асырылуда. Олар — eNote, Jidek.kz, Erikti, SanEduPortal, Feelimai.kz және Abai Travel.

Олардың қатарындағы Erikti стартапы биыл тамыз айында Абай облысы әкімдігінен 1 млн теңге көлемінде грант иеленді. Сонымен бірге бірқатар пилоттық жоба бойынша келіссөздер жүріп жатыр. Олардың арасында Семейдің цифрлық егізін құруға бағытталған iKIntegc, өрт қауіпін автономды бақылауға арналған SpaceLab, жасанды интеллект негізіндегі болжамды аналитика ұсынатын Yessen & Company, Семейдің бас жоспарына байланыс схемасын енгізуге бағытталған Smart City жобасы және қалалық бағдарламаларды smart-жүйеге көшіруді көздейтін «Yandex бағдарламалар» жобасы бар. Бұл бастамалардың ортақ мақсаты — технологияны сырттан дайын күйінде күтпей, өңірдің өзінде пайда болған идеяларды нақты мәселелерді шешуге пайдалану.

Технология дамыған сайын оған бейімделетін маман да қажет. Осы себепті Абай облысында цифрлық дағдылар мен жасанды

интеллект саласындағы адами капиталды дамытуға ерекше көңіл бөлінуде.

edu.astanahub.com платформасында 3 341 мемлекеттік қызметші оқу мен қорытынды тестілеуді сәтті аяқтаған. 2026 жылы Astana Hub автономды кластерлік қорының өңірлік филиалы — Semey Hub құрылды. Бүгінде облыста адам капиталын дамыту бағытында Abai IT-Valley және Semey Hub атты екі технологиялық кластер жұмыс істейді. Ал Семейде өңірдегі алғашқы жасанды интеллект мектебі — Tomotgow School Semey ашылды. Жобаның 2026 жылға арналған бюджеті 146 млн теңгені құрайды. Мектепке 230 өтінім түсіп, оның 85-і бірінішi лекке қабылданды. Үздік нәтиже көрсеткен қатысушылар 18 айлық негізгі бағдарламада тегін білім алып, 50-ден астам практикалық жоба әзірлейді. Оқу ағылшын тілінде, peer-to-peer әдістемесімен жүргізіледі. Мектептің тәулік бойы жұмыс істеуі де цифрлық білім алудың жана форматын қалыптастыруға бағытталған. ЖИ мектебінің оқытушысы Мақсат Жетенбаевтың айтуынша, мұнда тек IT мамандары емес, түрлі кәсіп иелері білім алады.

«Ең бастысы, бұл жерде жасанды интеллектің қолдауды үйретеміз. Мұғалімдер, дәрігер, музыкант, кәсіпкер. Әр саланың мамандары келіп жатыр. Қазір 50 адам іріктеліп алынған. Қызығушылық өте жоғары. Кәсібін дамытуға, білімін тиімді пайдалануға, уақыт үнемдеп, табысын арттыруға бағыттаймыз», — дейді Мақсат Жетенбаев.

Бұл сөздің астарында цифрлық трансформацияның негізгі қағидаларының бірі жатыр. Жасанды интеллектіні енгізу үшін тек технологияның өзі жеткіліксіз. Оны пайдалана алатын адам керек.

Цифрлық қызметтердің қолжетімді болуы үшін ең алдымен инфрақұрылым қажет. Осы бағытта облыстағы 178 шағалы елді мекенте жоғары жылдамдықтағы байланыс желілерін тарту жұмыстары жүргізілуде.

Бұл әсіресе ауыл тұрғындары үшін маңызды. Өйткені электронды мемлекеттік қызметтерден бастап, қашықтан білім алуға, кәсіп жүргізуге және цифрлық медицина мүмкіндіктерін пайдалануға дейінгі көптеген қызмет тұрақты интернетке тәуелді. Демек, цифрлық теңсіздікті қысқарту — өңірдегі цифрлық трансформацияның негізгі шарттарының бірі.

Алдағы жылдары цифрлық өзгерістің ең ірі аланы Семей қаласы болмақ. Қала орталығынан 70 мың тұрғынға арналған заманауи қалашықтың құрылысы басталды. Жоба аясында Семей-Smart City цифрландыру мен жасанды интеллект жан-жақты енгізілген әкімшілік-іскерлік орталыққа айналуы көзделді. Бұл — «ақылды қала» ұғымын камералар мен датчиктер жиынтығынан әлдеқайда кең түсінуге мүмкіндік береді. Мұнда көлік қозғалысы, инженерлік инфрақұрылым, қауіпсіздік, байланыс, мемлекеттік басқару және тұрғындарға көрсетілетін қызметтің барлығы өзара байланысқан цифрлық ортаға бірігуі тиіс. Семейдің цифрлық егізін құру, smart-бағдарламалар енгізу, қаланың бас жоспарына цифрлық және байланыс инфрақұрылымын кіртіруге секілді жобалар да осы үлкен мақсаттың құрамдас бөлігі.

Абай облысындағы цифрландыру жұмыстарына көз салсақ, бір нәрсе анық байқалады: жасанды интеллект бір ғана саламен шектеліп отырған жоқ.

Ол Алакөлдегі туристің қауіпсіздігін бақылауға, жолдың ақауын анықтауға, мемлекеттік қызметшінің жұмысын жетілдетуге, кәсіпкердің жобасын дамытуға, мұғалім мен дәрігердің уақытын үнемдеуге, қаланың болашақ инфрақұрылымын жоспарлауға қолданылып жатыр. Өңірде цифрландыру жылын өткізу, GovTech жобаларына 30 млн теңге бөлу, ведомствоаралық жұмыс тобын құру, цифрлық трансформация картасы мен «Ақылды қалаларды дамытудың 2026-2030 жылдарға арналған стратегиясын» әзірлеу — осы өзгерістерді жүйеге келтіруге бағытталған қадамдар.

Бірақ цифрлық трансформацияның нәтижесі технологияның санына емес, оның нақты мәселелерді қаншалықты тиімді шешетініне байланысты.

Абай облысы үшін алдағы міндет — жекелеген цифрлық жобаларды біртұтас экожүйеге біріктіру. Қауіпсіз қала, ақылды жол, цифрлық мемлекеттік басқару, технологиялық кәсіпкерлік, заманауи білім және қолжетімді интернет өзара сабақтасқан да ғана цифрлық трансформация өңір тұрғындарының күнделікті өміріндегі нақты өзгеріске айналады.

Бүгін Алакөлде қауіпсіздікке жауап беретін камера ертен ақылды қаланың бір элементі болуы мүмкін. Бүгін жолдың ақауын таныған алгоритм ертен инфрақұрылымды жоспарлауға көмектеседі. Ал бүгін ЖИ-ді үйреніп жүрген мұғалім, дәрігер немесе кәсіпкер ертен осы технологияны өз саласының қалыпты құралына айналдырады. Абай облысының цифрлық жаңғыруының мәні де осында: технологияны енгізу емес, технология арқылы өңірдің жаңа мүмкіндіктерін қалыптастыру.

КӨКЖИЕК

6 ҚАЗАН 2026 | СЕЙСЕНБІ

Қазір Қазақстанның түкпір-түкпірінде жүздеген мың адам таным көкжиегін кеңейтіп жатыр. Қыркүйекте басталған «Кітап оқитын ұлт» марафонына 17 облыс, республикалық маңызы бар үш қала түгел қосылды. Сайтқа тіркелгендер саны 1,4 млн-ға таяды. Алдағы сәуірге дейін созылатын жобаның екпіні жойқын, ережесі айқын. Науқан аяқталған соң нәтиже қалай өлшенеді? Ұлт сапасын жақсартуға қызмет ететін бастама не береді? Астарына үңілдік.

«КІТАП ОҚИТЫН ҰЛТ»: ИГІ БАСТАМА ДАҒДЫҒА АЙНАЛСА...

А **Еркебұлан НҮРЕКЕШ**

БҮГІНГІ ОҚЫРМАН КІМ?

Әлеуметтік сауалнамаларға сүйенсек, халықтың 30–35 пайызы өзін тұрақты оқырман санайды, яғни аптасына кемінде бір рет кітап оқиды немесе айына бір-екеуін бітіреді. 40 пайызға жуығы жылына 1–3 кітаппен шектеледі, оның өзінде баспа өнімдерін жұмыс бабымен ғана парақтайды. Тағы 25–30 пайызы негізгі ақпаратты әлемжеліден алады. Бұл цифрларға жай статистика деп бейжай қарау қиын. Өйткені тұрақты оқырман үлесі 30–35 пайыз болса, тұрғындардың 65–70 пайызы мәтінді үстірт қабылдайды деген сөз. Мұны қоғамның зияткерлік әлеуетіне әсер ететін көрсеткіш деуіміз керек. Салыстырсақ, Скандинавия мемлекеттерінде, Германияда, Жапонияда халықтың 55–65 пайызы жүйелі түрде кітапқа жүгінеді. Осы айырмашылықтың өзі ойландыруға тиіс.

Оқу дағдысы жасқа да байланысты. 50–ден асқан аға буын дәстүрлі қағаз басылымды көбірек ұнатса, 18–29 жастағылар электронды ридер, аудиокітап, подкаст сияқты цифрлық құралдарға құмар. Сондықтан «жастар кітап оқымайды» дейтін жаттанды гөй-гөй ескіріп барады. Иә, бүгінгі буын кітапты бұрынғыдай оқымайтын шығар, бірақ оны басқа форматта тұтынады. Айтпақшы, жанр таңдауы да жаңарған. Жастар арасында көркем әдебиетпен қатар тұлғалық даму, бизнес, психология, ғылыми-көпшілік non-фикшн бағыттарына қызығушылық басым. Қазіргі оқырман кітаптан оқиға қуаламай, өз өмірінде қолдануға татитын нақты білім іздейді.

Алайда функционалдық сауаттылық жағы көңіл көншітпейді. PISA халықаралық зерттеуі бойынша қазақ балаларының мәтінді түсіну, талдау, сыни бағалау қабілеті ЕЫДҰ-ның орташа деңгейінен едәуір төмен екен. Әрине, мәселе әріп танымауда емес, мәселе мәтінді оқығаннан кейін оның ішкі мағынасын түсінуде. Жазушы не

айтқысы келді? Оқиға неге дәл өстіп өрбіген? Бір ой екінші оймен қалай сабақтасады? Автордың пайымы анық ақиқат па? Міне, осындай сұрақтарға жан-жақты жауап табылса, әлгі «терең оқу» деген терминнің мәнісі ашылады. Терең оқымайтын, терең ойланбайтын қоғам әлемдік бәсекеде ұтылысқа ұшырайды десек, қателеспейтін шығармыз.

Мамандардың пікірінше, кітап оқу дағдысының өзгеруіне бірінші себеп – жаппай цифрлану. TikTok, Reels, Telegram тәрізді платформалар ақпаратты қысқа, жылдам,

Қасым-Жомарт Тоқаев бұл бастаманы Түркістанда, Атырауда өткен Ұлттық құрылтай отырыстарында жариялап, оны «Адал азамат» концепциясын жүзеге асырудың, озық ұлт қалыптастырудың бір шарты деп атады. Бастамаға мемлекеттік органдар, Мәдениет және ақпарат министрлігі, Оқу-ағарту министрлігі, қоғамдық ұйымдар, баспагерлер атсалысып жатыр.

Мұндағы мақсат үш бағыттан байқалады. Біріншісі – экономика. Шикізатқа сүйенген үлгіден білімге негізделген экономикаға ауысарда адам капиталы орасан рөл

номика, адам капиталы мәселелері андағайлап тұр.

Марафона 330 кітаптың тізімі кездейсоқ түзілмеген. Онда оқырманның жасы, кәсібі, тілі, қазіргі заман талабы ескерілген. Тізімнің тең жартысы қазақ тіліндегі, тең жартысы орыс тіліндегі 165 кітаптан тұрады. Отандық және шетелдік әдебиеттің арақатынасы да белгілі бір жүйеге құрылған. Қордың шамамен 60 пайызын қазақ классикасы, тарихи проза, поэзия, жергілікті non-фикшн құрайды. Қалған 40 пайызына әлемдік классика, аударма шығармалар, Нобель сыйлығы лауреаттарының еңбектері, психология мен менеджмент саласындағы халықаралық бестселлерлер енген. Тізімде көне фольклордан бастап XIX–XX ғасырлардағы проза, Алаш арыстарының мұрасы, қазіргі ғылыми-көпшілік әдебиетке дейін қамтылған.

Кітаптарды іріктеу жұмысын «Кітап оқитын ұлт – Читающая нация» қоғамдық қоры, Мәдениет және ақпарат министрлігі, Оқу-ағарту министрлігі, әдебиеттанушы, әлеуметтанушы, педагогика сарапшыларынан құралған арнаулы комиссия жүргізді. Мамандар іріктеу кезінде бірнеше талапқа ден қойған. Біріншіден, «Адал азамат» идеясына сәйкес келетін, отаншылдыққа, отбасы құндылықтарына, еңбекқорлыққа, білімге баулитын шығармалар таңдалған. Екіншіден, оқырманның сыни пайымын, талдау қабілетін, эмоциялық интеллектін дамытуға көмектесетін мәтіндерге мән берілген. Үшіншіден, кітаптың күрделілігі оқырманның жасына, кәсібі деңгейіне сай болуы қарастырылған. Мәселен, «Кітап оқитын мектеп және колледж» секциясында балалар мен жасөспірімдер әдебиеті, фольклор, Бердібек Соқпақбаев, Бауыржан Момышұлы, Мұхтар Әуезовтің туындылары, әлем әдебиетінен Антуан де Сент-Экзюпери, Марк Твен, Джек Лондон сияқты классиктері бар. «Кітап оқитын университет және зияткер» бағытына Орхан Памук, Әбіш Кекілбаев, Дулат Исабеков, Ғабит Мүсіреповтің философиялық-әлеуметтік роман-

дары мен Нобель сыйлығы лауреаттарының еңбектері енгізілген. «Кітап оқитын педагог және мемлекеттік қызметші» бағытында мемлекеттік басқару, психология, стратегиялық келіссөздер, әскери-тарихи мемуарлар кірген. Өз кезегінде «Кітап оқитын әулет» бағыты ұрпақтар сабақтастығына негізделген. Бұл қатарда Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әке туралы толғаныс», Бауыржан Момышұлының «Ұшқан ұя» шығармалары ерекше өтімді.

САННАН САПАҒА ДЕЙІН

Әлбетте, кітап оқу бір күндік челлендж емес. Адамға бір ай кітап оқыту оңай шығар, бірақ өмір бойы оқыту үшін марафоннан да маңызды мәселелер шешілуі керек. Әр үйде кітап тізіліп тұруы керек. Кітапханада оқырманға қолайлы орта болуы керек. Ауыл тұрғыны мен қала тұрғынының кітапқа қолжетімділігі шамалас болуы керек. Қазақша жақсы кітаптар тұрақты шығуы керек. Электронды және аудиокітап нарығы да дамуы керек. Осы керектердің орны толса ғана марафонның мақсаты толық орындалады.

Ендеше «Кітап оқитын ұлт» жобасына тек жарыс деп қарау аздық етеді. Басты міндет – марафон арқылы аса қажет дағдыларды қоғамға қайтадан үйрету. Ұзақ мәтін оқу. Асықпай оқу. Оқығанды түсіну. Біреудің ойын соңына дейін тындау. Себеп пен салдарды ажырату. Өзінше тұжырым тую. Ақпарат тасқыны заманында бұл қасиеттер бұрынғыдан да өзекті болып отыр. Оқырман кітаптың соңғы бетін жауып: «Мен бұл кітаптан не түсіндім?» – деп өзіне сұрақ қояса және сол сұрағына жауап бере алса, науқанның ең үлкен нәтижесі сол болар еді. Өйткені кітап оқитын ұлт дегеніміз – кітапты көп оқитын ұлт қана емес, оқығанын түсінетін, түсінгенін талдайтын, талдағанына сүйеніп өз ойын қалыптастыратын қоғам. Мұндай қоғам бір марафонмен құрылмайды десек те, үлкен өзгерістердің кішкентай бір қадамнан басталатынын ұмытпау керек.

Әлбетте, кітап оқу бір күндік челлендж емес. Адамға бір ай кітап оқыту оңай шығар, бірақ өмір бойы оқыту үшін марафоннан да маңызды мәселелер шешілуі керек. Әр үйде кітап тізіліп тұруы керек. Кітапханада оқырманға қолайлы орта болуы керек.

үзік-үзік күйде береді. Клиптік сана дәуірінде бастан-аяқ қаралатын контент кемде-кем. Бір хабарламаны оқып отырып, басқа терезеге секіру оп-оңай. Ал бірнеше жүз беттік кітап саусақпен сырғыта салуға көнбейді. Екінші фактор – экономика. Қағаз тапшылығы, полиграфиялық қызметтердің қымбаттауы кітап бағасын шарықтатып жіберді. Сапалы әдебиетті ай сайын сатып алу қалтаға салмақ түсіреді. Үшіншісі – отандық кітап нарығының жандануы. Кейінгі кезде жекеменшік баспалардың арқасында қазақша non-фикшн, әлемдік бестселлер көбейіп, қазақтілді аудиторияның ауқымы артты. Сондықтан бүгінгі жағдайды бір түспен бояуға болмайды.

ЖОБА ЖӨНІНДЕ

Осы өзгерістер «Кітап оқитын ұлт» марафонын бастауға түрткі болды. Президент

ойнайды. Сауатты ойлайтын, жана білімді тез меңгеретін азаматтар көбейсе ғана өнімді инновацияға жол ашылады. Осы тұрғыдан қарағанда, кітап оқу дегеніміз – ақпаратты өңдеу, аналитикалық шешім қабылдау, жаңадан идея табу қасиетін жақсартатын бірден-бір амал. Екіншісі – әлеуметтік-психологиялық бағыт. Ұйымдастырушылар қоғамда зияткерлік еңбектің беделін көтеріп, кітап оқу мәдениетін жастар арасында сәнге айналдыруды көздейді. Үшіншісі – кітап индустриясын дамыту. Әсіресе баспа ісін қолдау, аударманы жетілдіру, қала мен ауыл инфрақұрылымындағы алшақтықты азайту, дәстүрлі кітапханалардан заманауи коркинг орталықтарын жасау маңызды. Демек, жобаның мақсаты «халыққа көбірек кітап оқытайық» деген ұранға сыймайды. Оның ар жағында білім, мәдениет, эко-

ПАРАСАТ БӘЙГЕСІ БАСТАЛДЫ

Қарағанды облысында кітап оқу мәдениетін қалыптастыруға, тұрақты оқырман ортасын кеңейтуге және тұрғындардың әдебиетке қызығушылығын арттыруға бағытталған «Кітап оқитын ұлт» республикалық кітап оқу марафонының жаңа маусымы өз бастауын алды.

А **Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ,**
Қарағанды облысы

Қарағанды облысы әкімдігінің қолдауымен, Қарағанды облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының ұйымдастыруымен өткен салтанатты ашылу рәсімі «Оқитын ұлт – зерделі кадам» тақырыбына арналды. Іс-шара барысында кітап оқуды өмір салтына айналдырған үздік оқырмандар марапатталды. Олардың қатарында оқушылар, студенттер, педагогтер, кәсіпкерлер, зейнеткерлер, ерекше қажеттіліктері бар оқырмандар және кітап оқуды отбасылық дәстүрге айналдырған жанұялар бар.

– Биыл марафонның мазмұны кеңейіп, «Оқитын зияткер» атты жаңа бағытпен толықты. Жобаға әртүрлі мамандық иелері, қоғам белсенділері, жастар және кітап оқуға қызығушылық танытқан барлық тұрғындар қатыса алады. Марафон 6 ай бойы жалғасып, қатысушылар 7 бағыт бойынша 15 кітап оқып, шығармаларды талқылап, пікір алмасып, түрлі әдеби-танымдық іс-шараларға қатысады, – деп атап өтті Қарағанды облысының Мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының басшысы Ғалымжан Өтелбайұлы.

Сонымен қатар «Әділет» партиясы Қарағанды облыстық филиалының төрағасы Бекзат Алтынбеков жобаға қатысушыларға сөтгілік тіледі.

Айта кету керек, 2025 жылдың қыркүйек айында «Кітап оқитын ұлт» жобасы пилоттық түрде Қостанай, Қарағанды облыстары мен Шымкент қаласында бастау алған болатын. Бұл жоба Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың Атырауда өткен Ұлттық құрылтайдың III отырысында айтылған тұжырымдамасы аясында жүзеге асырылды және

Жоба барысында қатысушылар жас ерекшелігі мен мақсаттарына сай сарапшылар іріктеген 15 кітаптан оқыды. Тізімде отандық және шетелдік авторлардың шығармалары, оның ішінде Абай Құнанбайұлы, Мұхтар Әуезов және Бауыржан Момышұлының еңбектері бар.

Қазақстанды әлемдегі ең көп оқитын он елдің қатарына шығаруды мақсат етті.

Осы жоба аясында халықтың әртүрлі топтарын кітап оқу мәдениетіне тартуға бағытталған байқау бастау алды. Байқау «Кітап оқитын мектеп», «Кітап оқитын колледж», «Кітап оқитын университет», «Кітап оқитын педагог», «Кітап оқитын зияткер» деген алты бағыт бойынша өткізілді.

Әрбір бағыт үшін сарапшылар мен тиісті сала өкілдерінің ұсыныстары бойынша әр бағытқа сәйкес 15 кітаптан

тұратын тізім әзірленді. Жалпы тізімге «100 кітап» Жалпыұлттық сауалнама нәтижесінде таңдалған шығармалар енді. Әр санаттағы кітаптар тізімі қатысушылардың жас ерекшелігіне сәйкес бейімделіп әзірленді.

Бытыр пилоттық форматта Қарағанды облысында бастау алып, кейін оған Қостанай облысы мен Шымкент қаласы қосылған болатын. Соның ішінде ең жоғары қамтуды дәл Қарағанды облысы көрсетті, мұнда 67 824 адам қатысты.

Женімпаздарды марапаттау 23 сәуір – Ұлттық кітап күніне орай өткен еді.

Жоба барысында қатысушылар жас ерекшелігі мен мақсаттарына сай сарапшылар іріктеген 15 кітаптан оқыды. Тізімде отандық және шетелдік авторлардың шығармалары, оның ішінде Абай Құнанбайұлы, Мұхтар Әуезов және Бауыржан Момышұлының еңбектері бар.

Қатысушылар электронды оқырман күнделіктерін жүргізіп, кейін тестілеуден өтіп, облыстық зияткерлік квизге қатысты.

– Бұл жоба кітапқа деген қызығушылықтың әлі де жоғары екенін көрсетті. Демек, саналы түрде даму жолын таңдайтын қоғам қалыптасып келеді. Бұл өз кезегінде өңіріміздің болашағы кемел әрі тұрақты болатынын білдіреді. Бүгінгі күн көптеген игі бастамалар мен дәстүрлердің негізін қалады, олар өзгелерге үлгі бола алады. Осындай бастамалардан интеллектуалды ұлт қалыптастыруға бағытталған стратегиялық міндеттердің жүзеге асуы басталады деп сенемін, – деді облыс әкімі Ермағанбет Бөлекпаев.

Байқауда Қарағандыдан Балғабек пен Жұмағұловтар отбасылары жеңімпаз деп танылып, олар Астанада марапатталды.

Балқаш қаласынан Құрал отбасы облыс бойынша үшінші орын иеленді. Отбасының ұйытқысы Назым Құралдың айтуынша, жоба балалардың кітапқа деген көзқарасын өзгерткен.

– Байқауға қатысушылар көп болды, біз тіпті жүлдегер атанамыз деп ойлаған жоқпыз. Балалар жай ғана оқығысы келді, біз оларды қолдадық. Әр оқылған кітаптың өзіндік мәні бар, әрқайсысы ерекше әсер қалдырады, – дейді Назым Құрал.

Ең жасы үлкен қатысушылардың бірі – 80 жастағы Бағзат Оралбай. Бұрынғы ұстаз кітапсыз өмірін елестете алмайтынын айтады.

– Біздің отбасымызда бәрі оқиды. Мен бала кезден кітапты жақсы көремін және әлі күнге дейін оқимын. Маған Мұқағали Макатаев пен Шерхан Мұртазаның шығармалары ұнайды. Жастарға айтарым, көбірек оқыңдар, кітап адамға көп нәрсе береді, – деп өскелең ұрпаққа ак тілегін білдірді Бағзат апа.

Ең ауқымды санат «Кітап оқитын мектеп» атанып, оған 30 мыңнан астам адам қатысты.

Бұл номинацияда Приозерск қаласынан 8-сынып оқушылары Айнара Сабык, Перизат Файзуллаева және Лаура Жарылғапова жеңіске жетті.

– Кітапқа деген сүйіспеншілік бірден келген жок – шамамен 9–10 жаста, мектепте бес минуттық оқу енгізілген кезде басталды. Бұл жоба жана авторларды ашуға мүмкіндік беріп, жақсы мотивация болды, – дейді оқушылар.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕЛІСІМНІҢ БЕРЕРІ МОЛ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев жуырда Германияға ресми сапармен барған болатын. Президент Германияның жетекші жоғары оқу орындарының ректорлары және ғылыми-зерттеу институттарының басшыларымен жүздесіп, екі елдің академиялық және ғылыми байланысын одан әрі тереңдетудің негізгі бағыттарын айқындады. Кездесуде белгіленген басымдықтар Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің халықаралық даму бағытымен де сабақтас. Өйткені ЕҰУ үшін Германиямен байланыс бір ғана келісім немесе академиялық алмасу форматы емес, білім мен ғылымды қатар дамытатын ұзақмерзімді серіктестікке айналып келеді.

Ендігі міндет — халықаралық тәжірибені Қазақстанның өзіне әкелу, бірлескен бағдарламалар мен зерттеу орталарын қалыптастыру. Осы тұрғыдан алғанда Германиямен ынтымақтастықтың келесі кезені қос дипломды бағдарламалар, бірлескен зерттеулер, академиялық ұтқырлық және технология трансферімен тікелей байланысты. Бұл бағыт ЕҰУ-дың даму стратегиясымен де үндеседі.

«Германиямен ынтымақтастықты біз тек студенттер мен оқытушылардың академиялық алмасуы ретінде қарастырмаймыз. Бүгінгі кезеңде халықаралық серіктестіктің мазмұны әлдеқайда кең болуы керек. Бірлескен білім беру бағдарламалары, ғылыми-зерттеулер, тағылымдамалар, шетелдік профессорларды оқу үдерісіне тарту — мұның бәрі университеттің ғылыми әлеуетін күшейтетін маңызды бағыттар. Біз Германияның озық академиялық тәжірибесін Қазақстанның білім беру кеңістігіне енгізумен қатар, ЕҰУ-дың ғылыми мүмкіндіктерін халықаралық әріптестерге ұсынуға мүдделіміз. Сондықтан біздің мақсатымыз —

дайын тәжірибені қабылдау ғана емес, жаңа білім мен ғылыми жобаларды серіктестермен бірге қалыптастыру», — дейді ЕҰУ ректоры Ерлан Сыдыков.

Бұл ұстаным ЕҰУ-дың кейінгі жылдардағы халықаралық қызметінен де көрінеді. 2025 жылғы университеттің жылдық есебінде шетелдік жоғары оқу орындарымен жасалған келісімдер саны 433-ке жеткені, университетте 2 355 шетелдік студент білім алғаны көрсетілді. Сол жылы ЕҰУ ғалымдары 316 ғылыми жобаны жүзеге асырған, оның 1,9 млрд теңгесі коммерцияландыруға бағытталған жобалардың үлесіне тиесілі болған. Университетте 9 халықаралық жоба іске асырылып, 10 шағын инновациялық өндіріс пен 6 студенттік стартап құрылған.

ЕҰУ-дың Германиямен ғылыми байланысы нақты зерттеу жобаларымен де толықтырылып келеді. 2025 жылы университет ғалымдары Нюрнберге өткен ғылыми семинарға қатысып, Қазақстандағы немістер тарихына қатысты архивтік құжаттарды ұсынды. Сол жылы ЕҰУ мен Нюрнберг техникалық университеті халықаралық SOLID

жобасының екінші кезеңін іске қосуға бағытталған меморандумға қол қойды. Жоба ғылыми алмасуды, кәсіби біліктілікті арттыруды және әлеуметтік саладағы ұйымдардың әлеуетін күшейтуді көздейді әрі Германияның DAAD қызметі мен Экономикалық ынтымақтастық және даму федералдық министрлігі тарапынан қолдау тапқан.

ЕҰУ үшін Германиямен серіктестіктің тағы бір маңызды саласы — климат және тұрақты даму. 2025 жылы университетте Германияның Қазақстандағы елшілігінің қолдауымен Eurasian Climate Talks жазғы мектебі ұйымдастырылды. Бағдарламаға Қазақстаннан және шетелден студенттер, магистранттар, жас зерттеушілер мен оқытушылар қатысып, климаттың өзгеруі, биоалуантүрлілік, табиғи ресурстарды тұрақты пайдалану және экологиялық қауіпсіздік мәселелерін талқылады.

«Қазір университеттердің алдында тұрған міндет — тек білім беру емес, қоғам мен мемлекетке қажет ғылыми шешімдерді қалыптастыру. Климаттың өзгеруі, экологиялық қауіпсіздік, тұрақты даму секілді мәселелер бір ғана елдің немесе бір ғана ғылыми орталықтың шеңберінде шешілмейді.

Сондықтан біз Германиядағы әріптестерімізбен бірге ғылыми ресурстарды, мамандардың тәжірибесін және зерттеу мүмкіндіктерін біріктіруге мүдделіміз. Мұндай жобалар студенттер мен жас ғалымдарға халықаралық ғылыми ортаға шығуға, өз зерттеулерін жаңа қырынан дамытуға мүмкіндік береді», — дейді университет ректоры.

Қазақстан мен Германия арасындағы жаңа серіктестіктің ең перспективалы бағыттарының бірі — ғылымды технологиямен ұштастыру. Мемлекет басшысы Германияның жетекші университеттері мен ғылыми институттарының басшыларымен кездесуде технология трансферіне, инженерлік зертханаларға және Индустрия 4.0 шешімдеріне ерекше назар аударды. Бұл бағыт ЕҰУ үшін де маңызды. Университет 2025-2029 жылдарға арналған цифрлық трансформация бағдарламасын іске асырып жатыр. Ректор Ерлан Сыдыковтың жылдық есебінде университетте студенттер мен оқытушыларға арналған ондаған цифрлық сервис іске қосылғаны, сондай-ақ AI-Sana бағдарламасы аясында 24 мың адамның жасанды интеллект бойынша курстан өткені айтылды.

«ЕҰУ үшін халықаралық ынтымақтастықтың келесі кезені — ғылыми әлеуетті нақты нәтижеге айналдыру. Германияның ғылыми мектебі, технологиялық тәжірибесі мен қолданбалы зерттеу дәстүрі біз үшін маңызды. Өз кезегімізде Қазақстанның жас ғалымдары мен студенттерінің жаңа технологияларға деген қызығушылығын, университетімізде қалыптасып келе жатқан зерттеу және инновациялық жобаларды халықаралық әріптестерге ұсына аламыз», — дейді Ерлан Сыдыков.

Ендігі міндет — бұрыннан қалыптасқан серіктестікті нақты жобалармен толықтырып, университеттер арасындағы байланысты ғылым, технология және экономика қажет нәтижелерге айналдыру. Бұл тұрғыдан алғанда, ЕҰУ-дың халықаралық ғылыми-білім кеңістігіндегі белсенділігі Қазақстан мен Германия арасындағы жаңа ынтымақтастық моделінің маңызды құрамдас бөлігіне айналып отыр.

М.ЖАЛҒАСҰЛЫ

ӘЛЕУМЕТТІК ҚОЛДАУДЫҢ АУҚЫМЫ КЕҢЕЙДІ

Шымкентте әлеуметтік қолдау саласында көрсетілетін қызметтердің ауқымы кеңейіп, халықтың әлеуметтік осал топтарын қолдаудың жаңа тетіктері енгізілуде. Әсіресе мүгедектігі бар азаматтарды оңалту, арнаулы әлеуметтік қызметтермен қамту, жұмыспен қамтамасыз ету және көші-қон мәселелеріне ерекше назар аударылып отыр. Бұл туралы Өңірлік коммуникациялар қызметінің алаңында өткен брифингте Шымкент қаласының Жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау басқармасының басшысы Жанат Утебаева мәлімдеді.

Назгүл НАЗАРБЕК, Шымкент қаласы

Жалпы, қазір Шымкентте 43 924 мүгедектігі бар азамат тіркелген. Өткен жылы олардың саны 42 702 адам болған. Оның ішінде бірінші топтағы азаматтар — 5 223, екінші топта — 15 304, үшінші топта — 14 502 адам. Сонымен қатар қалада 18 жасқа дейінгі 8 895 мүгедектігі бар бала бар. Әлеуметтік қолдаудың маңызды бағыты — азаматтарды оңалтудың жеке бағдарламасына сәйкес қажетті құралдармен және қызметтермен қамтамасыз ету. 2026 жылы осы бағыт бойынша 52 515 өтінім түсіп, оның 42 330-ы, яғни 80,7 пайызы орындалған. Салыстырмалы түрде, 2025 жылы 47 924 өтінімнің 37 254-і орындалып, қамту деңгейі 77,7 пайызды құраған.

Кресло-арбаға мұқтаж азаматтардың 91,4 пайызы қажетті құралдармен қамтамасыз етілді. Жеке көмекші қызметіне өтініш білдіргендердің 97,3 пайызы, ымдау тілі маманының қызметіне мұқтаж азаматтардың да 97,3 пайызы қамтылды. Гигиеналық құралдармен қамтамасыз ету көрсеткіші 91 пайызға жетті. Бұдан бөлек, 5 328 азамат протездік-ортопедиялық көмекпен, 652 адам сурдологиялық, 1 135 адам тифлотехникалық құралдармен қамтамасыз етілді. Санаторлық-курорттық емдеуге мұқтаж 11 633 азаматқа жолдама берілді.

Әлеуметтік қызметтердің сапасы мен қолжетімділігін арттыру үшін қалада жаңа нысандар іске қосылып, қолданыстағы орталықтардың мүмкіндігі кеңейтіліп жатқанын айта кетейік. 2026 жылдың 1 қыркүйегіндегі жағдай бойынша Шымкентте 3 261 азамат арнаулы әлеуметтік қызметтермен қамтылған. Оның ішінде 816 адам — стационарлық, 825 адам — жартылай стационарлық, 373 адам — уақытша болу жағдайында, ал 1 247 азамат үйде қызмет көрсету форматында көмек алған. Былтыр арнаулы әлеуметтік қызметтермен 3 236 адам

қамтылған болатын. Бұл ретте әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуға да басымдық берілуде. 2025 жылы 50 орындық «Сенім» орталығы мен 150 орындық «Балауса» балалар орталығы құрылды.

Мүгедектігі бар азаматтарды оңалту инфрақұрылымын одан әрі күшейту мақсатында 150 орындық жаңа оңалту орталығының құрылысы жүргізілуде. Нысанның жалпы дайындық деңгейі 70 пайызға жеткен. Оны 2026 жылдың желтоқсанында пайдалануға беру жоспарланған. Жобаның құны — 14,05 млрд теңге. Балаларға көрсетілетін әлеуметтік қызметтердің сапасын арттыру бағытында да нақты жобалар бар. «Қолдау» балалар орталығын жабықтауға «Қазақстан халқына» қоры тарапынан 574,9 млн теңге көлемінде қолдау көрсету жоспарланған. Ал бейімдеу орталығында қосымша 100 орындық ғимарат салу үшін жобалау-сметалық құжаттама әзірленіп жатыр.

Әлеуметтік қолдау саласындағы өзгерістер тек инфрақұрылыммен шектелмейді. Мемлекеттік қолдауды нақты мұқтаж азаматтарға бағыттау үшін оны тағайындау тәсілдері де жаңартылады. 2027 жылдың 1 қаңтарынан бастап әлеуметтік төлемдерді тағайындау тәртібі өзгереді. Жаңа тәсіл бойынша мемлекеттік қолдау отбасының нақты әлеуметтік жағдайы мен қажеттілігіне қарай көрсетіледі.

Жұмыспен қамту саласында да жаңа тәсіл енгізілуде. 1 қазаннан бастап жұмыс іздеп жүрген азаматтарға лайықты жұмыс табу тәртібі жетілдіріледі. Бұған дейін мансап орталығы мамандарына азаматқа сәйкес жұмыс орнын іздеуге 2 күн берілсе, жаңа тәртіп бойынша бұл мерзім 13 күнге дейін ұзартылады. Осы уақыт ішінде мамандар жұмыс іздеушінің білімі, еңбек өтілі, кәсіби дағдылары мен мүмкіндіктерін жан-жақты зерделеп, соған сәйкес бос жұмыс орындарын ұсынуға тиіс.

Шымкент қаласында еңбек ресурстарын тиімді орналастыру және жұмыс күші тапшы өңірлерге ерікті қоныс аударуды ынталандыру бағытындағы жұмыстар да жалғасып келеді.

2026 жылдың 1 қыркүйегіндегі жағдай бойынша Шымкенттен жұмыс күші аз өңірлерге 143 отбасы немесе 586 адам қоныс аударған. Бұл — өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда айтарлықтай жоғары көрсеткіш. 2025 жылы осы кезеңде 40 отбасы, яғни 93 адам қоныс аударған болатын. Қоныс аударғандардың басым бөлігі Солтүстік Қазақстан, Павлодар, Шығыс Қазақстан және Қостанай облыстарына бағытталған.

Атап айтқанда, Солтүстік Қазақстан облысына — 49 отбасы немесе 226 адам, Павлодар облысына — 44 отбасы немесе 167 адам, Шығыс Қазақстан облысына — 28 отбасы немесе 105 адам, Қостанай облысына 16 отбасы немесе 62 адам көшкен. Сонымен қатар Абай, Ұлытау және Қарағанды облыстарына да отбасылар қоныс аударған. Бұл бағыттағы мемлекеттік қолдаудың мақсаты бір жағынан жұмыс күші тапшы өңірлердің еңбек ресурстарын толықтыру болса, екінші жағынан азаматтарға тұрақты жұмыспен қамтылуға және жаңа жерде орнығуға мүмкіндік беру.

Көші-қон саласында қандастарды қабылдау және олардың қоғамға бейімделуіне жағдай жасау мәселесіне де назар аударылуда. 2026 жылдың алғашқы сегіз айында 142 азаматқа «қандас» мәртебесі берілді. 2025 жылдың осы кезеңінде бұл мәртебені 626 азамат алған. Қолданыстағы тәртіпке сәйкес, 2026 жылдың 31 желтоқсанына дейін қандас мәртебесін беру, тұрақты тұруға рұқсат рәсімдеу және азаматтық алу мәселелері Үкімет аясындаған жеті өңірде қаралады. Олар — Абай, Ақмола, Қостанай, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан және Ұлытау облыстары.

Шымкенттегі әлеуметтік қорғау саласындағы жұмыстардың ауқымы бірнеше бағытты қамтиды. Бір жағынан, мүгедектігі бар азаматтарға қажетті оңалту құралдары мен қызметтерін ұсыну, арнайы әлеуметтік қызметтердің қолжетімділігін арттыру және жаңа инфрақұрылым қалыптастыру көзделсе, екінші жағынан, еңбекке қабілетті азаматтарды тұрақты жұмыспен қамтуға басымдық беріліп отыр.

БАЙҚАУ КЕҢЕСТЕРІНІҢ МҮШЕЛЕРІН КОНКУРСТЫҚ ІРІКТЕУ

«Астана қаласының Қоғамдық денсаулық сақтау басқармасы» ММ Астана қаласы әкімдігінің «Патологоанатомиялық бюро» ШЖҚ МКК Байқау кеңестері мүшелерін іріктеу бойынша конкурстың басталғаны туралы хабарлайды.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптар: жоғары білімі, сондай-ақ мынадай талаптардың бірінің болуын қамтиды:

1. денсаулық сақтау немесе ұйым бейіні бойынша және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласында кемінде 5 жыл жұмыс тәжірибесінің;
2. денсаулық сақтау немесе ұйым бейіні бойынша және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласындағы басшылық қызметте кемінде 3 жыл жұмыс тәжірибесінің;
3. денсаулық сақтау және (немесе) экономика және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласындағы қоғамдық бірлестіктердің мүшесі.

Мынадай:

- 1) соттылығы өтелмеген немесе алынбаған;
- 2) заңды тұлғаны банкрот деп тану туралы шешім қабылданғанға дейін бір жылдан астам осы заңды тұлғаның басшысы болған;
- 3) бұрын сыбайлас жемқорлық құқықбұзушылық жасаған;
- 4) байқау кеңесінің басқа мүшесімен немесе мемлекеттік кәсіпорын басшысымен жақын туыстық және туыстық қатынастағы адамды байқау кеңесінің мүшесі ретінде сайлауға болмайды.

Конкурсқа қатысуға қажетті құжаттар:

- 1) конкурсқа қатысу туралы өтініш (еркін нысанда жазылған), өтініш осы мемлекеттік кәсіпорынның лауазымды адамдарына қатысты үлестестігі туралы мәліметтерді қамтуы қажет;
- 2) қазақ және орыс тілдеріндегі түйіндеме;
- 3) өмірбаян (еркін нысанда жазылған);
- 4) үміткердің жеке басын куәландыратын құжаттың көшірмесі;
- 5) жоғары білімі туралы құжаттың көшірмесі;
- 6) 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 35-бабына сәйкес жұмыскердің еңбек қызметін растайтын құжаттың көшірмесі;
- 7) Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің аумақтық бөлімшелері берген соттылығы және сыбайлас жемқорлық құқықбұзушылықтары жоқ екендігін растайтын құжаттар, сондай-ақ осы мемлекеттік кәсіпорынның лауазымды тұлғаларына қатысты үлестестігі туралы мәліметтер.

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс тәжірибесіне, кәсіби деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар, алдындағы жұмыс орнының басшылығынан ұсыным) беруіне болады.

Қатысушы конкурстық өтінімнің түпнұсқасын «Түпнұсқа» деп белгіленген конвертке салып мөрлейді. Бұл конвертке қатысушының тегі, аты, өкесінің аты (ол болған кезде) және мекенжайы көрсетілуі тиіс. Содан кейін конверт сыртқы конвертке салынып мөрленеді және «___ – мемлекеттік кәсіпорынның байқау кеңесі мүшелерінің конкурсы» және «___ дейін ашуға болмайды» (конвертті ашу күні мен уақыты) деген сөздерді қамтуы тиіс.

Конкурсты өткізу орны — Астана қаласы, Бейбітшілік көшесі, 11, 413-кабинет, тел.: 557484, 556842.

Конкурстың басталу күні (құжаттарды қабылдау) — 2026 ж. 6 қазан.

Конкурстың аяқталу күні (құжаттарды қабылдауды аяқтау) — 2026 ж. 4 қараша.

6 ҚАЗАН 2026 | СЕЙСЕНБІ

Жапонияның Айти префектурасы мен Нагоя қаласында өткен ХХ жазғы Азия ойындары мәресіне жетті. Құрлықтың кіл мықтылары бас қосқан дүбірлі додада Қазақстан құрамасы да екі аптадан астам уақыт бойы жүлде үшін таласып, жанкүйерлерге жарқын жеңістер мен тартысты бәсекелер сыйлады. Азия ойындарының соңғы жарыс күндері қазақстандық спортшылар бірнеше спорт түрінен сынға түсіп, ел қоржынына жүлде қосты.

Сымбат БАУЫРЖАНҚЫЗЫ

Жалпы, Азия ойындары Қазақстан спортының бүгінгі деңгейін бағамдап, қай спорт түрінде алға жылжу барын, қай бағытта әлі де жұмыс қажет екенін көрсететін үлкен сынақ болды. Себебі Азия құрлығындағы бәсеке жыл өткен сайын күшейіп келеді. Қытай, Жапония, Оңтүстік Корея секілді дәстүрлі көшбасшылармен

қатар Өзбекстан, Үндістан және басқа да мемлекеттердің спортшылары көптеген спорт түрінде нәтижесін жақсартып отыр. Осындай жағдайда әр алтынның ғана емес, әр жүлденің салмағы арта түсетіні анық.

СОҢҒЫ КҮНДЕРДЕГІ СЕРПІН

Соңғы жарыс күндерінің бірінде ұлттық құрама спортшылары джиуджитсу, дзюдо, су добы, күрес және көркем гимнастикадан жүлдеге қол жеткізіп, бір күннің өзінде үш күміс және төрт қола медаль иеленді. Джиуджитсудан 85 келіге дейінгі салмақта өнер көрсеткен Мерей Қабдуллаев финалға дейін жетіп, күміс жүлдегер атанды. Ол жарыс барысында қарсыластарынан басым түсіп, шешуші кезеңге дейін сүрінбей жетті. Финалда Сауд Арабиясының өкілі Абдулла Тарик Надамен белдескен қазақстандық спортшы алтын үшін барын салғанымен, қарсыласына жол берді. Соған қарамастан финалға шығудың өзі қазақстандық джиуджитсу шеберлерінің Азиядағы бәсекеге қабілетті екенін көрсетті. Осы спорт түрінен Әйелдер арасындағы бәсекеде Мариан Журавлева да Қазақстан қоржынына жүлде салды. 63 келіге дейінгі салмақта белдескен ол қола медаль үшін өткен кездесуде Иордания спортшысы Майя Ишакатты жеңіп, Азия ойындарының жүлдегері атанды.

Қазақстандық дзюдошылар да Азияданың соңғы кезеңін жүлдесіз аяқтаған жоқ. Жекелей сындар аяқталғаннан кейін аралас командалық жарыста ұлттық құрама финалға дейін жетті. Алтын медаль үшін Қазақстан жарыс қожайыны Жапониямен кездесті.

Жапон дзюдосының әлемдік деңгейдегі беделі мен дәстүрі белгілі. Сондықтан финалдық кездесу қазақстандық спортшылар үшін үлкен сынақ болды.

Азия аламаны аяқталды

Шешуші бәсекеде қарсылас басым түсіп, Қазақстан құрамасы күміс медальмен шектелді. Дегенмен командалық жарыста финалға дейін жету – ұлттық құраманың әлеуетін көрсеткен нәтижелердің бірі. Қазақстандық дзюдошылар бұл Азия ойындарында жеті жүлде – бес күміс пен екі қола медаль иеленді. Медаль саны жағынан нәтиже жаман емес. Бірақ бес рет финалға шыққан спортшылардың ешқайсысының алтынға қол жеткізе алмауы алдағы уақытта сараланатын мәселелердің бірі болмақ. Өйткені ірі додада финалға жету бір бөлек те, шешуші белдесуде жеңіске жету мүлде басқа сын.

ВАТЕРПОЛШЫЛАР ФИНАЛҒА ДЕЙІН ЖЕТТІ

Қазақстанның ерлер арасындағы су добы құрамасы да Азия ойындарының шешуші кезеңіне дейін жетті. Ватерполо – елімізде Азия ойындарында жақсы дәстүр қалыптастырған спорт түрлерінің бірі. Сондықтан команданың финалға шығуы заңды нәтиже ретінде қабылданды. Алтын медаль үшін қазақстандық ватерполшылар Жапония құрамасымен кездесті. Тартысты өткен шешуші ойында жарыс қожайындары басымдық танытып, Қазақстан күміс жүлдеге ие болды. Командалық спорт түрлерінде Азия ойындарының финалына жетудің өзі маңызды нәтиже. Өйткені мұнда бір спортшының шеберлігі ғана емес, бүкіл команданың дайындығы, тактикалық

сауаты, ойыншылар арасындағы үйлесім мен бірнеше кездесу бойы тұрақты өнер көрсетуі шешуші рөл атқарады. Сондықтан су добынан алынған күміс те Қазақстан құрамасының жалпы нәтижесіне салмақ қосты.

АЗИАДАНЫҢ ШЕШУШІ БЕЛДЕСУЛЕРІ

Азияданың соңғы кезеңінде қазақстандық балуандар да жүлде қорын толықтырды. Еркін күрестен 74 келіге дейінгі салмақта Нұрқожа Қайпанов

Көркем гимнастикадан топтық көпсайыста Қазақстан құрамасы қола медаль жеңіп алды. Жасмин Жүнісбаева, Аида Хакимжанова, Мадина Мырзабай, Айзере Нұрмағамбетова және Кристина Чепульскаядан құралған команда 51,500 ұпай жинап, үшінші орынға тұрақтады.

қола жүлдеге ие болды. Әлемдік додаларда тәжірибе жинаған балуан Азия ойындарында да жүлдесіз қалмады.

Әйелдер күресінен 57 келі салмақта Нилуфар Раимова үшінші орынға ие болды. Қола медаль үшін өткен шешуші белдесуде ол Шри-Ланка өкілінен басым түсті. Күрес – Қазақстан үшін әрқашан ерекше мәнге ие спорт түрлерінің бірі. Қазақ балуандарынан Азия ойындары, әлем чемпионаттары мен Олимпиадада жоғары нәтиже күтіледі. Сондықтан әрбір жүлде қуантқанымен, жанкүйерлер алтын медаль күтетін спорт түрлерінің қатарында күрестің орны бөлек. Бұл жолғы нәтиже де осы бағыттағы резерв пен шешуші белдесулердегі дайындық мәселесіне қайта назар аудартады.

ГИМНАСТТАР ҮЗДІК ҮШТІКТЕ

Көркем гимнастикадан топтық көпсайыста Қазақстан құрамасы қола медаль жеңіп алды. Жасмин Жүнісбаева, Аида Хакимжанова, Мадина Мырзабай, Айзере Нұрмағамбетова және Кристина Чепульскаядан құралған команда 51,500 ұпай жинап, үшінші орынға тұрақтады.

Азияда көркем гимнастикадағы бәсекенің де деңгейі жылдан-жылға жоғарылап келеді. Қытай мен Жапония спортшыларының дайындығы ерекше. Осындай бәсекеде Қазақстан командасының жүлде тұғырынан көрінуі жас спортшылар үшін де маңызды тәжірибе. Осылайша, 3 қазанда Қазақстан құрамасының қоржыны бірден жеті медальмен толықты. Доданың аяқталуына санаулы уақыт қалғанда алынған үш күміс пен төрт қола жалпыкомандалық есептегі жағдайымызға да әсер етті.

ҚОРЖЫНДА – 84 МЕДАЛЬ

Сондақ-ақ 4 қазанда ХХ жазғы Азия ойындарының жарыс бағдарламасы толық аяқталды. Соңғы күні ат спортының конкур сайысы өтті. Қазақстан атынан сынға түскен Олег Соколенко А санатында 14-орын алды. Нұрилла Тұрысбекова жарысты аяқтай алмады. Осы бәсекеден кейін Қазақстан құрамасының медаль көрсеткіші өзгеріссіз қалды. Сөйтіп, бірнеше аптаға созылған Азия ойындарының спорттық бәсекесі ресми түрде мәресіне жетті.

Кешкісін Нагоядағы стадионда Азия ойындарының жабылу салтанаты ұйымдастырылды. Қазақстанның Мемлекеттік Туын жас гимнаст Ақмарал Ерекешева алып шықты. 16 жастағы спортшы өзінің алғашқы Азия ойындарында жеке көпсайыста төртінші орынға тұрақтап, жүлдеге бір табан жетпей қалған болатын. Жас спортшыға жабылу салтанатында ел Туын ұстап шығу мәртебесінің берілуінің де өзіндік мәні бар. Айти мен Нагояда жанған Азия ойындарының алауы сөніп, құрлық спортшылары төрт жылдан кейін қайта кездесуге уағдаласты. Келесі жазғы Азия ойындарын Қатар астанасы Доха қабылдайды.

Қазақстан құрамасы ХХ жазғы Азия ойындарын 12 алтын, 24 күміс және 48

қола медальмен аяқтады. Барлығы – 84 жүлде. Осы көрсеткішпен Қазақстан жалпыкомандалық медаль кестесінде сегізінші орынға тұрақтады.

Сегізінші орынға әр қырынан баға беруге болады. Бір жағынан, алдыңғы Азия ойындарымен салыстырғанда Қазақстан жалпы есептегі жағдайын

жақсартты. 2023 жылы Ханжоуда өткен жазғы Азия ойындарында еліміз 11-орын алған болатын. Демек, бұл жолы Қазақстан үш саты жоғары көтерілді. Екінші жағынан, Азия спортының бүгінгі даму қарқынына қарағанда, сегізінші орынның өзі үлкен бәсекемен келген нәтиже. Қытай, Жапония мен Оңтүстік Корея құрлықтағы дәстүрлі спорт державалары саналады. Кейінгі жылдары Үндістан мен Өзбекстан да көптеген спорт түріне қомақты инвестиция салып, халықаралық аренадағы көрсеткіштерін айтарлықтай жақсартты. Сондықтан жалпыкомандалық есептегі әрбір саты үшін тартыс бұрынғыдан да күрделі.

AIQYN Меншік иесі – «Айқын-Литер» ЖШС Директор – Талғат ЕШЕНҰЛЫ	Бас редактор – Амангелді ҚҰРМЕТ Гүлзина БЕКТАС – Бас редактордың бірінші орынбасары Мадияр ТӨЛЕУ – Шығарушы редактор Елдар ҚАБА – Секретариат меңгерушісі	АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР: Абаал АЛПЫСБАЙҰЛЫ – Ақмола облысы Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ – Алматы қаласы Саятхан САТЫЛҒАН – Жамбыл облысы Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ – Қарағанды облысы Назгүл НАЗАРБЕК – Шымкент қаласы Ерболат ЖАЛҒАСБАЙ – Қызылорда облысы Баыр ЖАНҰЗАҚ – Атырау облысы Эльмира ЖҰРСІНБЕКҚЫЗЫ – Абай облысы	«АЙҚЫН» ГАЗЕТІНІҢ ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ: Кәсіпорындар, мекемелер үшін – 15102 Зейнеткерлер, соғыс ардагерлері үшін – 55102 Жеке жазылушылар үшін – 65102 ЖАРНАМА БӨЛІМІ: 8(701) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31 reklam.aikyn@gmail.com ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ: 8(771) 804-61-32 podpiska.alt@gmail.com Газет аптасына 3 рет шығады	Газет «Айқының» компьютер орталығында беттелді ЖАЛПЫ ТАРАЛЫМЫ: 40 000 Тапсырыс №4798 Астана қ. «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС Сілеті көшесі 30, тел.: 8(7172) 99-77-77 Алматы қаласы, «Алматы-Болашақ» АҚ Мұқанов көшесі, 223 Б Шымкент қ. «ERNUR-print» ЖШС, Әлімқұлов көшесі 22, тел.: 8(7252) 53-06-66, 54-07-47 ішкі 114,
---	---	---	--	--